

İRFAN

№:34 Sentyabr - İctimai fikir jurnalı - 3 AZN

Həqiqətə
aparan
yol

ELM

FAYDALI ELM

Bir dilçi alim gəmiyə minmişdi. Səfər zamanı elmindən məğrurluq duyaraq gəmiçi ilə söhbətə başladı. Gəmiçiyə müxtəlif suallar verdi və ondan «bilmirəm» cavabını alanda da, elmi ilə iftixar etdiyini ifadə edərək belə dedi:

- Təəssüf! Cəhalətin səbəbi ilə ömrünün yarısını boş keçirtmisən və ziyana düşmüşən, dedi və onu ələ saldı.

Təmiz qəlbli gəmiçinin bu həqarətdən qəlbi qırıldı. Ancaq o, kamillik göstərərək dilçiyə cavab vermədi, susdu. Birdən şiddətli fırtına qopdu və gəmini müdhiş bir burulğanın içinə sürüklədi. Hamını böyük bir təlaş bürüdü. Bu zaman gəmiçi dilçiyə tərəf döndü və dedi:

- Ey ustad, üzməyi bilirsənmi?

Dilçi solmuş, saralmış bir vəziyyətdə titrək bir səslə kəkələyərək dedi:

- Xeyr, bilmirəm!

Bunu eşidən gəmiçi kədərli bir əda ilə belə dedi:

- Dili bilmədiyim üçün mənim ömrümün yarısı məhv olmuşdu, ancaq sənin bütün ömrün məhv oldu. Çünki gəminizin bu girdabdan qurtulmaq imkanı yoxdur. Ey dilçi! Bu deryada dilçilikdən daha çox üzmək elminin faydalı və zəruri olduğunu bilmirdinmi?..

Bu hekayədəki dilçilik elmindən məqsəd sadəcə dünyəvi və zahiri elmlərdir. Həqiqi faydalı elm isə ehtiyaca cavab verən elmdir. Bəşərin ən böyük ehtiyacı bədən-lə birlikdə ruhun da əbədi səadətini təmin etməkdir. Bu isə yalnız Allahın rızasını qazanmağa bağlıdır. Allahın rızası isə kamil imanla birlikdə gözəl əməllərlə əldə edilir. Bu fani vücud gəmisini ölüm girdabında çırpınarkən, yəni dünyaya böyük vida etmək anı olan əcəl yaxınlaşanda həqiqi ehtiyaca cavab verməyən, yaşanmayan, irfana çevrilməyən, ruhsuz, quru və ancaq nəfsin rahatlığını təmin edən bilgiler fayda verməyəcək.

Buna görə əcəl gəlməzdən əvvəl bütün bilgiləri Allahın rızasını qazanmağa yol açacaq bir keyfiyyətdə öyrənmək zəruridir. Çünki vücud gəmisini ölüm ilə çarpışarkən ancaq torpağa tapşırılaacaq bədənə rahatlığına yarayan elmlərdən bir kömək umulmaz. O anda sağlam qəlbə ehtiyac olar. Qəlbin isə əcəl gəlməmişdən öncə nəfs əngəlini zərərsizləşdirmək nəticəsində bu keyfiyyəti əldə etməsi zəruridir. Bu mərhələyə yüksəlməyənlər bu geniş və dərin deryada həlak olmaqdan xilas ola bilməzlər.

Faydalı elmə sahib olmayan bir şəxs dərin hüquq təhsili gördükdən sonra haqq və ədaləti qorumaq olduğu halda, bir cəllad ola bilər. Tibb təhsili almış bir şəxs də insanlara şəfa verəcəyi halda bir insan qəssabına çevrilər. Belə şəxslər bir cahilin cəhaləti ilə vura bilməyəcəyi zərərin daha dəhşətisini elm sayəsində asanlıqla edə bilərlər.

Elm dərk etməkdir. Dərk etmədən elm ortaya çıxmaz. Bu idrakın sonu isə mərifətullahdır. Bu yönü ilə mərifətullah bütün elmlərin əsasıdır. Elmlər bu elmə yaxınlıq dərəcəsinə görə dəyər qazanır...

İrfandan

Əziz oxucu!

Bəşər övladının yarandığı gündən bəri inkişafı hər zaman elm sayəsində olmuşdur. Dünyanın var olduğu tarixi mərhələlərdə elmi savadsızlıq və cəhalətin hökm sürdüyü hər zaman böyük fəlakətlər, müharibələr, didişmələr baş qaldırmışdır. Bəşəriyyət öz varlığını sürdürmək üçün mütləq elmə möhtacdır. İnsanları həqiqi mənada bir-birindən ayırd edən üstünlük dərəcələrindən biri də elmdir. Məhz buna görə də Azərbaycan xalqının dahi şairi Nizami Gəncəvi:

Qüvvət elmdədir başqa cür heç kəs

Heç kəsə üstünlük eyləyə bilməz.

- demişdir.

Oxuyub elm sahibi olmaq insana dəyər qazandırır. Onun cəmiyyət içərisindəki etibarını təmin edir. Həmçinin elm sahibləri Allah qatında da böyük dəyər görürlər. Həzrət Peyğəmbərin “*Alimlər Peyğəmbərlərin varisləridirlər*” hədisi-şərifı bu gerçəyi bir daha sübut edir. Özlərindən sonra heç bir miras qoymayan Peyğəmbərlərə varis olmaq yalnız elmlı olmaqla mümkündür. Bu hədisi-şərifdən eyni zamanda onu da anlayırıq ki, elm, bilik dedikdə bəşəriyyətə səadət bəxş edəcək, dünya və axirətdə fayda verəcək elm nəzərdə tutulur. Yoxsa insanlığı məhvə sürükləyən bəzi “elmi” kəşflər və icadlar, eyni zamanda onların kaşifləri həqiqi mənada elmdən nəsib almayanlardır.

Bu gün hörmətli Prezidentimiz İlham Əliyevin elm, təhsil sahəsinə nə qədər əhəmiyyət verdiyini hamımız görməkdəyik. Bu sahədə verilən fərmanlar, aparılan islahatlar şübhəsiz ki, övladlarımızın maariflənməsinə xidmət edir. Dövlətimiz ziyalıların, elm adamlarının qayğısına qalması öz vacib işlərindən birinə çevirib. Hər il ölkəmizdə “Heydər Əliyev Fondu” hesabına tikilən yeni təhsil ocaqları, UNESCO və İSESKOnun Azərbaycandakı xoşməramlı səfiri Mehriban Əliyevanın bu sahədə atdığı mühüm addımlar bir daha bunu söyləməyə əsas verir.

Əziz oxucu!

Sentyabr ayı hər birimiz üçün çox mühümdür. Bu ayda hər bir valideyn öz övladını yeni tədris ilinin başlaması münasibətiylə məktəbə hazırlayır. Hələ birinci sinfə yeni gedən uşaqların, valideynlərin sevincini demirik. Hər birimiz həyatımızda keçirdiyimiz o günləri xatırladıqca üzümüzə xoş bir təbəssüm yayılır. Sentyabr ayı elm, təhsil, bilik ayıdır. Məhz buna görə biz də jurnalımızın bu ayda çıxacaq olan sayını

**Sorma hər kişinin əslin, izzətindən bəllidir,
Söhbəti-irfan görənlər xidmətindən bəllidir.**

Nəsimi

elmə, biliyə ayırdıq. Bu sayımızda daha çox elmin irfana dönüşməsinin əhəmiyyətinə diqqət çəkməyə çalışaraq bir-birindən gözəl yazılarla görüşünüə gəldik. “Heç bilənlərlə bilməyənlər bir olarmı?” başlıqlı yazıda elmin istər Haqq qatında, istərsə də xalq qatında nə qədər əhəmiyyət kəsb etdiyini görəcəksiniz. “Nə gözəl xəstəlik” adlı yazı ilə hər birinizi oxumaq xəstəliyinə tutulmağı arzuladıq. “Elmi irfana çevirmək” yazısı həqiqi elmin bizi haralara götürəcəyinə təmas edilmişdir. Digər tərəfdən möhtərəm yazarlarımızın “Şükür”, “Təqva ayələrini oxuyarkən”, “Ədəb”, “Küçə süpürən nazir”, “Acı bibər halvası” başlıqlı yazıları öz rəngarəngliyi ilə könül dünyanıza yeni rəng qatacaqdır.

Yeri gəlmişkən onu da qeyd edək ki, sentyabr ayının 15-i Bakının Qafqaz İslam Ordusu tərəfindən azad olmasının 91-ci il dönümüdür. Jurnalımızın səhifələrində buna da yer ayıraraq oxucularımızın tarix yaddaşını bir daha təzələmək istədik.

Əziz oxucu!

İçində olduğumuz ay eyni zamanda müqəddəs ay – Ramazan ayının da yaşandığı bir zamandır. Bu ayın dinimizdəki yerinin nə olduğunu demək olar ki, bilməyən yoxdur. Bu ayın özünəxas üstünlüklərini saymaqla qurtarmaq mümkün deyil. Bu sayımızda Ramazandan bəhs edən yazılarımızla da rastlaşacaqsınız. Məqsədımız Ramazan sevincimizi, duyğularımızı sizinlə paylaşmaq, mübarək Ramazan bayramına birlik-bərabərlik şüuru içində girməkdir.

Qarşıdan gələn 15 Sentyabr Bilik Gününüzü, Ramazan bayramınızı təbrik edir, bu bayramın xalqımıza, dövlətimizə, millətimizə faydalı olmasını arzulayırıq!

İRFAN

Sentyabr/2009/№:34

ictimai fikir jurnalı

Dövlət Reystr №: 1763

Təsisçi:

İpək yolu MMC

Redaktor:

Nurlan MƏMMƏDZADƏ

Məsul katib:

Elşən RZAYEV

Məsləhətçi:

Dr. Abbas QURBANOV

Abunə və reklam işlərindən məsul:

Niyazi YUSİFOV

Tel: 070 351 35 54

Redaksiya heyəti:

Akademik

Vasim MƏMMƏDƏLİYEV

Prof.Dr. Şahin XƏLİLLİ

Dr.Siracəddin HACI

Dr.Alpay ƏHMƏDOV

Sədat DƏMİR

Eldəniz SALMANOV

Ramiz MƏMMƏDOV

Səadət MÜRŞÜDOVA

Arif HEYDƏROĞLU

Akif HÜSEYNOV

Fuad QULİYEV

Kompyuter dizaynı:

Ülvi Məmmədov

Copyright 2009 © All Rights Reserved

Created and supported by “irfan”

Foto:

«İRFAN»

İllik abunə qiyməti:

Ölkədaxili 25 manat

Xarici ölkələr üçün 60 avro

Ünvan:

Bakı şəhəri,

Cəfərov Qardaşları küç. 16

Tel: (+994 12) 492 32 23,

493 02 93

www.irfandergisi.com

E-mail

irfan@irfandergisi.com

irfandergisi@yahoo.com

*Jurnalın materiallarından istifadə edərkən
istinad zəruridir. Müəllifin mövqeyi ilə
redaksiyanın mövqeyi üst-üstə düşməyə
bilər.*

İçindəkilər

Elmdən murad Sedat DEMİR.....	6
Bilənlərlə bilməyənlər bir olarmı? Nurlan MƏMMƏDZADƏ.....	8
Elmi irfana çevirmək Elşən RZAYEV.....	10
Nə gözəl xəstəlik Hacı Arif HEYDƏROĞLU.....	12
Elm, yoxsa pul? Eldar KƏRİMOV.....	14
Sərmayəmiz məhəbbət Salih Zeki MERİÇ.....	16
Oruc tutanlar hardadır? Saleh ŞİRİNOV.....	18
Bayram	20
Ədəb Mübariz ƏLİOĞLU.....	22
Təqva ayələrini oxuyarkən Lokman HELVACI.....	24
Şükür Osman Nuri TOPBAŞ.....	26
Qafqaz İslam Ordusunun 91-ci il dönümünə Aqil ƏLİYEV.....	32
Şərəfli ömür yolu Prof. Dr. Şahin XƏLİLLİ.....	34
Acı bibər halvası Adem ŞAHİN.....	38
Küçə süpürən nazir Məmməd MƏMMƏDZADƏ.....	40
Məsnəvidən Kamran MƏMMƏDOV.....	44
Faizsiz Bankçılığın iş üsulu Ruslan ATAĞİŞİYEV.....	46
Donuz qripinə qarşı nə etməli? Həşimov RAMİZ.....	48
Steynbekin sufi baxışları və Azərbaycan-Türk ədəbiyyatı Emiliya ƏSGƏROVA.....	50
Həyat dəftərindən Afiq İSGƏNDƏROV.....	52
Unudulmayıb unudulanlar Akif HÜSEYNLİ.....	54
Texno xəbər Niyazi YUSİFOV.....	55

İçindəkilər

**BİLƏNLƏRLƏ BİLMƏYƏNLƏR
BİR OLARMI?**
Nurlan MƏMMƏDZADƏ

8

ELMİ İRFANA ÇEVİRMƏK
Elşən RZAYEV

10

ŞÜKÜR
Osman Nuri TOPBAŞ

26

BAYRAM

20

ŞƏRƏFLİ ÖMÜR YOLU
Prof. Dr. Şahin XƏLİLİ

34

ELMDƏN MURAD

Qurani-Kərimdə “Bəndələri içində ancaq alimlər Allahdan layiqincə qorxar” buyurularaq elm öyrənməyin başqa bir səbəbi, məqsədi açıqlanmışdır. Uca dinimizin yer üzünə endiyi gündən bəri İslam Mədəniyyəti eyni zamanda bir Elm Mədəniyyəti olmuşdur. Sevimli Peyğəmbərimizin ifadəsiylə desək, müsəlman ya elm öyrənən, ya öredən, ya elmə qulaq verən, ya da bunları edənlərə maddi-mənəvi dəstək verən olmalıdır.

İslam dininin, xüsusilə də Quranın elmə nə qədər dəyər verdiyini hər birimiz bilirik. “Heç bilənlərlə bilməyənlər bir olarmı?” və “Rəbbim, el-mimi artır de!” kimi ayələrdən elmin və alimin dəyərinin böyüklüyünü anlayırıq. Hz. Peyğəmbərin də elmi, alimi və biliyi öyən bir çox hədisi vardır. O hər gözəl davranışında olduğu kimi bu mövzuda da elə bir addım atmışdır ki, dünya tarixində tayı-bərabəri yoxdur. Biliyə və elmə verilən qiymət mövzusunda tarixdən bir çox nümunə göstərmək mümkündür. Lakin aşağıda verəcəyimiz misal tamamilə fərqlidir.

Hz. Peyğəmbərin yaşadığı dövrdə Ərəbistan yarımadasında hər b əsirləri ya öldürülür, ya kölə edilir, ya diyət ödəyib azadlığa qovuşur, ya da düşmən tərəfə əsir düşənlərlə dəyişdirilirdilər. Bundan başqa çıxış yolu yox idi. Diyət ödəmək istəyənlər də bir insanın dəyəri qədər bir qarşılığı maddi məbləğ olaraq ödəməli idilər. Maddiyyatdan başqa heç bir dəyər keçərli deyildi. Bədir döyü-

şündən sonra məkkəli müşriklərdən ələ keçirilən əsirlər arasından diyət borcunu ödəyə bilməyənlərə Hz. Peyğəmbər tarixdə misli görünməmiş bir dəyər daha qoydu: bilik, başqa ifadə ilə elm. Əsirlərdən oxuyub-yaza bilən hər biri on müsəlman uşağına oxuyub-yazmaq öyrədərsə, diyətini ödəmiş sayılacaq, azadlığa qovuşacaqdı. Bu hadisə başqalarına faydalı olmaq şərti ilə elmin və biliyin diyət əvəzi olaraq tarixdə ilk və son qəbuludur. Tarixdə elmi səbəbiylə başını verən çoxdur. Etdiyi kəşf və icadlar səbəbiylə edama məhkum olan, sürgün edilən, diri-diri oda atılan, inkvizisiya məhkəmələrində süründürülən, zindanda çürüyən çoxdur. Lakin ölümə məhkum olan bir hər b əsirinə elmindən dolayı, həm də başqa birinə faydalı olmaq və yetişdirmək şərtiylə həyata, azadlığa qovuşma hadisəsinin başqa bir örnəyi yoxdur.

Qurani-Kərimdə “Bəndələri içində ancaq alimlər Allahdan layiqincə qorxar” buyurularaq elm öyrənməyin başqa

bir səbəbi, məqsədi açıqlanmışdır. Uca dinimizin yer üzünə endiyi gündən bəri İslam Mədəniyyəti eyni zamanda bir Elm Mədəniyyəti olmuşdur. Sevimli Peyğəmbərimizin ifadəsiylə desək, müsəlman ya elm öyrənən, ya öredən, ya elmə qulaq verən, ya da bunları edənlərə maddi-mənəvi dəstək verən olmalıdır. Bu kateqoriyalardan kənarda qalmaq insanı zərərə sürükləyər.

*Girdim ilim ehline eyledim taleb
Dedilər ilimden evvel illa edeb illa edeb..*

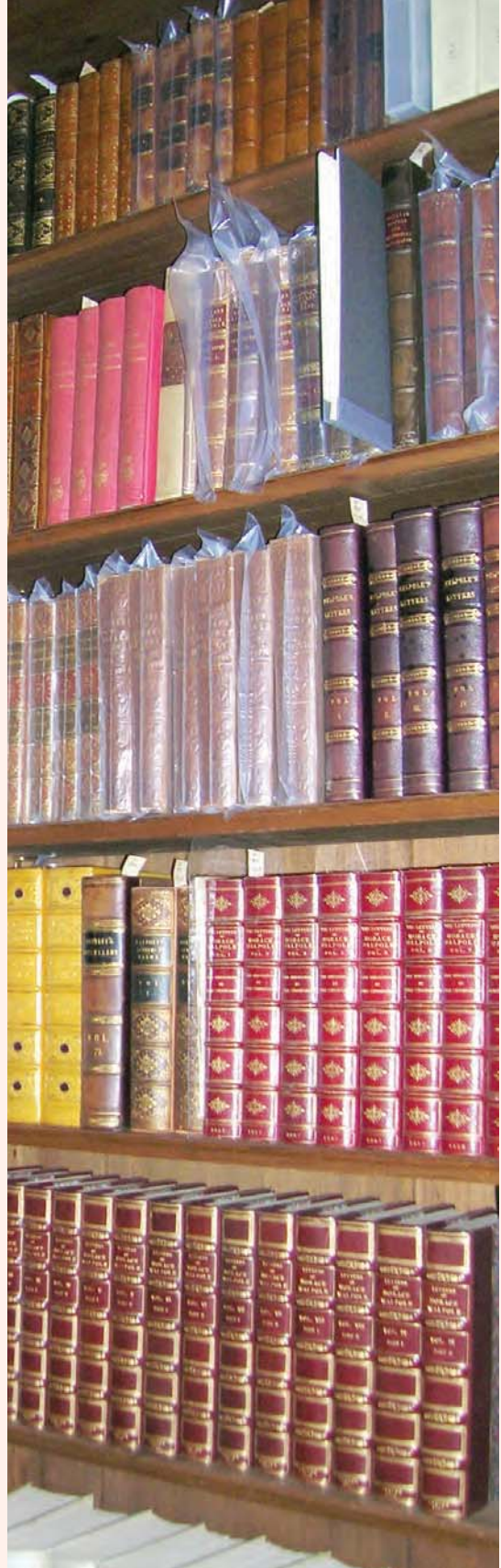
Uşaqılıq illərimizdə böyüklərin yanına getdikdə bizə verilən ilk sual bu olurdu: Böyüyəndə nə olacaqsan? Mütləq bir peşə, sənət sahibi olmamız gərəkdiyini düşünərək dərhal həkim, prokuror və s. deyərdik. Bir az zarafatla, bir az da ciddiyətlə, bəlkə də tövsiyə etdikləri həqiqətin çox da fərqi nə varmadan “adam olacağam de, oğlum, adam olacağam de!”-deyərdilər. Əslində bütün məsələ budurmu? Oxumaqdan məqsəd bir peşə sahibi olmaq, çörək dərdi və ona nail olmaqmı? Yunus Əmrə elm-dən, bilgidən məqsədin onu irfana çevirəcək bir əməl və bir əxlaqə sahib olmağın zəruriliyini gözəl misralarıyla ifadə edir.

*Elm elm bilməkdir,
Elm kəndin bilməkdir:
Sən kəndin bilməzsən,
Ya necə oxumaqdır.*

*Oxumaqdan murad nə?
Kişi, haqqı bilməkdir.
Çün oxudun bilməzsən,
Ha bir quru əməkdir.*

Bilginin irfana çevrildiyi bir elm insanlara zərərli texnika icad etdirməz.

Beşikdən məzara qədər elm arxasınca düşmək tələb olunarkən elm üçün zaman məhdudiyyətinin, “elm Çində də olsa al” kəlamıyla da məkan məhdudiyyətinin ortadan qaldırıldığıнын şahidi oluruq.

BİLƏNLƏRLƏ BİLMƏYƏNLƏR BİR OLARMI?

İlk əmri oxu olan dinizimizin mənsəbləri tarix boyu elmin bütün sahələrində öz sözlərini demişlər. Mədəniyyətimizin, dinimizin elə bir mərhələsi yoxdur ki, orada oxumağa, elmə qarşı çıxılsın. Orta əsrlərdə Avropa ölkələrində kilsə sxolastikası elm sahəsində monopoliya yaratdığı dövrlərdə Şərq aləmi islamın təşviqi ilə elmi yönədən çox-çox irəlidə idi. İlk növbədə diqqətə almaq lazımdır ki, elm, bilik sahibi olmaq Uca Yaradanın hər bir müsəlmandan istədiyi ən başlıca amillərdən biridir. Dinimizin ilahi qaynağı olan müqəddəs kitabımızın ilk əmri “oxu” olmuşdur. Allah təala yaratdığı insanın bilik sahibi olmasını istəyir. Məhz buna görə də ilk insan Adəm (ə.s)-a hələ cənnətdə ikən ilk dəfə əşyaların adını öyrətmişdir. Bu gerçəyi Bəqərə surəsinin 31-ci ayəsində bizə belə bildirir: **“(Allah Adəmi yaratdıqdan sonra) Adəmə bütün şeylərin adlarını (ismlərini) öyrətdi.”** Qurana əsaslanaraq deyə bilərik ki, bu, Yaradının insan övladını yaratdıqdan sonra onun təlim-tərbiyəsiylə bağlı həyata keçirdiyi ilk icraatıdır. Məhz buna görə də Adəm övladları öz körpələrinə sözlü təlimi əşyaların adını öyrətməklə başlayırlar. Bu, Allahın təlim-tərbiyə sahəsində bizim üçün açdığı ən önəmli bir cığırdır.

Bilikli olmaq, elm sahibi olmaq oxumaqla, öyrənməklə mümkündür. Oxu-

yub öyrənənlər Allah qatında fərqli mövqeyə sahib olarlar. Müqəddəs kitabımızda buyrulur: **“De: “Heç bilənlərlə bilməyənlər (alimlə cahil) eyni ola bilərmilə?!”** (əz-Zumər, 9)

Həzrət Peyğəmbərin hədisi-şərifləri arasında da müsəlmanları elmi olmağa, elm dalınca yollara düşməyə təşviq edən hikmətli kəlamlar çoxdur. Rəsuli-Əkrəm bir hədisində belə buyurur: *“Kim elm öyrənmək üçün bir yola çıxarsa, bu o deməkdir ki, Allah onu cənnətə gedən yollardan birinə daxil etmişdir. Mələklər elm talibindən razı qalaraq qanadlarını onun üstünə gərərlər. Göylər və yerdə olanlar, hətta dənizlərdəki balıqlar alim üçün Allaha istiğfar edərlər. Alimin abidə olan üstünlüyü bədirlənmiş ayın digər ulduzlara olan üstünlüyü kimidir. Alimlər*

Ən böyük alim hər şeyi bilən, yoxdan var edən Allahdır. Rəhman surəsinin 1 və 2-ci ayələrində **“Rəhman (mərhəmətli olan Allah) Quranı öyrətdi”** buyurulur. Ən böyük Alim də Odur, insana bilmədiklərini, Quranı öyrədən də. Möminin kamilliyi Allahın sifətləri ilə nə qədər həmhal olmağına bağlıdır. Hər bir mömin Allahın mərhəmət sifətindən hissə almağa çalışdığı kimi alim sifətindən də hissə almağa cəhd göstərməlidir.

Peyğəmbərlərin varisləridirlər. Peyğəmbərlər nə dinar, nə də dirhəm miras qoyarlar. Onlar yalnız elm miras qoyarlar. Kim elm əldə edərsə bol bir nəsib (xeyir) əldə etmişdir.” (Əbu Davud, Elm, 1 (3641); Tirmizi, Elm, 19 (2683); İbn Məcə, Müqəddimə, 17 (223))

Başqa bir hədisi-şərifdə Allahın elm sahiblərinə, həqiqi alimlərə verdiyi qiymətə diqqət çəkilərək belə buyurulur: *“Qiyamət günü şəhidlərin qanı ilə alimlərin mürəkkəbi tərəzidə çəkilər və alimlərin mürəkkəbi şəhidlərin qanından daha ağır gələr.”* (Süyuti, əl-Camius-Sağır, 10026)

İlk növbədə bilməliyik ki, elm sahibi olmaq Allahın “Alim” sifətindən təcəllilər daşımaqdır. Ən böyük alim hər şeyi bilən, yoxdan var edən Allahdır. Rəhman surəsinin 1 və 2-ci ayələrində **“Rəhman (mərhəmətli olan Allah) Quranı öyrətdi”** buyurulur. Ən böyük Alim də Odur, insana bilmədiklərini, Quranı öyrədən də. Möminin kamilliyi Allahın sifətləri ilə nə qədər həmhal olmağına bağlıdır. Hər bir mömin Allahın mərhəmət sifətindən hissə almağa çalışdığı kimi alim sifətindən də hissə almağa cəhd göstərməlidir. Qurani-Kərimdə

həqiqi alimlər haqda belə buyurulur: **“Allahdan Öz bəndələri içərisində ancaq alimlər qorxar. (Onlar elm sahibi olduqları üçün Allahın vəhdaniyyətinə, heybət və əzəmətinə daha yaxşı başa düşür və Ondən daha çox qorxurlar).”** (Fatir, 28) İnsanın yaranma məqsədi Rəbbini tanımaqdır. Rəbbinin hüdudlarından çıxmaq xüsusunda Ondən qorxmaqdır. Bu da həqiqi elm sahibi olmaqla mümkündür. Çünki Yaradanın qoyduğu sərhədləri yalnız elm sahibləri haqqıyla bilərlər. Allahdan qorxduqca da ilahi sirlərə daha dərinədən vəqif olarlar. Uca Allah Quranın bir ayəsində belə buyurur: **“Allahdan qorxun! Allah (ehtiyacınız olan şeyləri) sizə öyrədir. Allah bütün işləri biləndir!”** (əl-Bəqərə, 282) Allah qorxusu dediyimiz xüsüs əslində Ona olan sevgidən doğur. Mərhum türk şairi Necip Fazıl Kısakürek “Allahı sevirəm, qorxmuram” deyənlərə “Zirvəni sevən uçurumundan qorxmazmı?” cavabını verir. Elm, insanı Allahı tanımağa, tanıyıb sevməyə götürür. İnsan sevdini itirmək qorxusu ilə yaşayır həmişə. Burada bəhs etdiyimiz Allah qorxusu da məhz həmin qorxudur. Uca Allahın sevgisindən məhrum qalmaq qorxusu. Həqiqi alimlər insanı bu sevgidən məhrum edən xüsüsələri bilənlərdir. İnsanı Allaha aparmayan elm naqisdir. Elmin qayəsi mərifətullahdır. İrfana dönməyən elm həqiqi elm sayılmaz. Qarunun, Həmənin, Bəlam bin Bauranın da bir elmi vardı, lakin bu elm təkəbbürə götürdüüyü və Allahdan uzaqlaşdırdığı üçün heç bir fayda vermədi. Hz. Peyğəmbər (s.ə.s)-in dualarında fayda verməyən elmdən Allaha sığındığını görürük. Elə isə biz də dünyada və axirətdə faydası olmayan elmdən Allaha sığınaraq özümüzə və bəşəriyyətə fayda verən bir elm əldə etməyə çalışaq.

ELMİ İRFANA ÇEVİRMƏK

Bərəkətli bir həyatın yaşandığı, nail olduğumuz saysız nemətlərin qədrini xatırladan, fani ləzzətlərdən uzaqlaşib əbədi ləzzətlərə nail olmağın sirrinə qovuşulan müqəddəs Ramazan ayı içərisindəyik. Ramazan ayı eyni zamanda min aydan daha xeyirli olan Qədr gecəsinin də olduğu bir aydır. Bu gecəni digər gecələrdən fərqləndirən, onların qaranlığından sanki aydınlığa çıxaran və uzunömürlü bir insan ömründən daha xeyirli edən o gecədə Qurani-Kərimin nazil olmasıdır. Bu gecədə ilk enən ayənin “Oxu” olması diqqəti cəlb edir. Bəlkə “Oxu” əmri ilə elmin də eynilə bu gecə kimi insanı qaranlıqdan aydınlığa çıxaracağına diqqət çekilmişdir.

Cəhalət bütün pislik və çirkinliklərin başlanğıcıdır. Hətta insanı yaradılış qayəsindən uzaqlaşdıran küfr və şirk də cəhalətdən qaynaqlanır. Elə buna görə də Allah təala uca Kitabında: **“Əsla bilməyənlərdən (cahillərdən) olma!”** (əl-Ənam, 35) -buyurur.

İslam dini qədər elmə əhəmiyyət verən başqa bir sistem yoxdur. Müqəddəs kitabımız Qurani-Kərimdə “elm” kəlməsi ən çox təkrar edilən sözlərdəndir və elm sahibləri də bir çox ayələrdə mədh edilir.

Sahib olduqlarına ən gözəl şəkildə qane olan Peyğəmbərimiz uca Allahın

“Ey elm sahibləri, elminizlə əməl edin! Çünki əsl alim bildiyi ilə əməl edən və elmi əməlinə uyğun olandır. Bəzi insanlar olacaq ki, elm öyrənəcəklər, ancaq elmləri boğazlarından aşağı keçməyəcək, etdikləri bildiklərinə, içləri də zahirlərinə uymayacaqdır. Onlar, halqalar halında oturaraq bir-birlərinə qarşı elmləri ilə öyünəcək və üstünlük göstərəcəklər.

əmri ilə yalnız elmini artırması üçün dua etmiş (Taha, 114), elmdən başqa heç bir şey üçün “artır” deyərək dua etməmişdir.

Elm insanı ülvî dərəcələrə yüksəldən bir vasitədir. Əsl fəzilət elmlə əməl etməkdir. Allah Rəsulu elmi ilə əməl etməyən alimi cahil ilə eyni səviyyədə tutur. (Tirmizi, Elm, 2653)

Qəlbə çatmayan elm irfana çevrilməz. Buna görə də elmin qəlbi aləmə hopması və davranışlarda özünü büruzə verməsi zəruridir. Həzrət Əli (r.a)-ın bu xəbərdarlığı necə də ibrətlidir:

“Ey elm sahibləri, elminizlə əməl edin! Çünki əsl alim bildiyi ilə əməl edən və elmi əməlinə uyğun olandır. Bəzi insanlar olacaq ki, elm öyrənəcəklər, ancaq elmləri boğazlarından aşağı keçməyəcək, etdikləri bildiklərinə, içləri də zahirlərinə uymayacaqdır. Onlar, halqalar halında oturaraq bir-birlərinə qarşı elmləri ilə öyünəcək və üstünlük göstərəcəklər. Hətta biri ondan ayrılıb başqasının yanında oturduğu üçün yoldaşından inciyəcək. Məhz onların bu məclislərindəki əməllərini Allah yüksəltməz.” (Darimi, Müqəddimə, 34)

İnsan elmi ilə ilk növbədə özünə faydalı olmalıdır. Peyğəmbərimiz elmi özünə fayda verməyən şəxsləri belə təsvir edir:

“Başqalarına xeyri öyrədərkən özünü unudan alim, insanları aydınladarkən özünü yandırır bitirən qəndilə bənzəyir.” (Heysemi, 1, 184)

“Elmi rəvayət edənlər çoxdur, lakin elmə riayət edənlər azdır”, deyir Həzrət Əli (r.a). Həmçinin buyurur ki, “Elm bir nöqtə idi, cahillər onu çoxaltdı.” Əslində o çoxlama özü belə, o bir nöqtəni dərk etmək üçündür.

İstifadə edilməyən elm Allah yolunda xərclənməyən mal kimidir. Necə ki, infaq edilməyən mal sahibinə fayda ver-

mirsə, əməl edilməyən elm də insanı dünya və axirətdə səadətə nail etməz. Qafil insan ikisini də bir müddət saxladıqdan sonra ölümmlə bunları itirər, ancaq istifadə etmədiyi bu nemətlərin hesabını verər.

İslamın elmə verdiyi dəyəri bilən bəzi insanlar sadəcə elmin kifayət etdiyini söyləyirlər. Ona görə də bəzən özünü “bilən” adlandıranlar qürur ilə “zirvədən” aşağı düşmək istəyirlər. Belə ki, alim adlandırılan bu şəxslər Yaradana boyun əyməyi özlərinə sığışdırmırlar. Görəsən belə insanlar nəyi bildiklərini düşünürlərmi? Yoxsa onlar bir çox şeyi bilən cahillərdir? Axı fizika, riyaziyyat, astronomiya, kimya, tarix və digər bütün elmlər insanı Yaradana götürür. Bunun xaricində yalnız zehni dolduraraq kainatın həqiqətlərinə aşına olmayan, açıq və müşəxxəs varlıqların əslini dərk etməyən məlumatlar elm sayılmaz. Deməli, bilmək hər şeyi zəhnə almaq deyil, kainatdakı sirr və müəmmarı dərk edə bilməkdir. Elə buna işarə edərək Allah təala bilənləri belə təsvir edir:

“Məgər axirətdən qorxan, Rəbbinə (Allahın mərhəmətinə) ümid bəsləyən, gah səcdəyə qapanıb, gah da ayaq üstə durub gecə saatlarını ibadət içində keçirən (müti bəndə kafirlə birdirmi)?! De: “Heç bilənlərlə bilməyənlər (alimlə cahil) eyni ola bilərlərmi?! (Allahın ayələrindən, dəlillərindən) yalnız ağıl sahibləri ibrət alar!”” (əz-Zumər, 9)

Ayeyi-kəriməyə görə “bilənlər” gecələr qalxıb ibadət edən, səcdələrə qapanan, qiyamda duran, axirəti düşünüb qorxan və Rəbbinin rəhmətini uman şəxslərdir. Elmə sahib olduğu halda bu üstün keyfiyyətləri əldə edə bilməyənlər “bilməyənlər” kateqoriyasına daxildirlər.

NƏ GÖZƏL XƏSTƏLİK

Cəmiyyətin hər bir fərdi həyata dair bilik və təcrübəsini artırmaq, mənəviyyata dair beyinlərdə doluşan min bir suala cavab tapmaq üçün oxumalıdır. Elə oxumaq ki, kitaba vurğun olasan. Gərək oxumaq xəstəliyinə tutulasan. Bu nə qədər gözəl vərdis, nə gözəl xəstəlikdir!

İkisinin də canlı varlıq olmasına baxmayaraq, insanla heyvan arasında xeyli fərq vardır. Ən birincisi də budur ki, insan danışan varlıqdır. Məhz elə bu üstünlük onun hər bir cəhətdən kainatdakı canlıların ən mükəmməli olduğunu göstərir. Uca Yara-danımız Qurani-Kərimdə buna işarə edərək belə buyurur: **“Biz insanı ən gözəl biçimdə yaratdıq!”** (ət-Tin, 4)

Danışmaq nə qədər gözəl bir üstünlük isə danışmamaq ondan da üstün bir xüsusiyyətdir. Ona görə də ulu babalarımız “söz gümüş, sükut qızıldır”-demişdirlər. Çünki dil bəlası bəlaların ən böyüklərindəndir.

Çox bilən az, az bilən çox danışar. Başqa sözlə desək, çox oxuyan az, az oxuyan çox danışar. Onda nə etməli? Çıxış yolu olduqca aydındır: Az danışib öz danışmaq, boş və yalan danışmamaq üçün yeganə yol Quranın mübarək məsləhətlərinə qulaq asıb əməl etməkdir. Görün, Allah təala nə buyurur: **“(Ya Peyğəmbər!) Yoxdan yaradan Rəbbinin adı ilə oxu!”** (əl-Aləq, 1)

Bəzilərinin özünüküləşdirmək istədiyi “Oxumaq, oxumaq, yenə də oxumaq” da islamdan götürülmüş bir sözdür. İslam tarixindən bir az məlumatı olan hər kəs bilir ki, Allah təala vəhyi mələyi Cəbrayılı Peyğəmbərimizə göndərmiş və üç dəfə “oxu, oxu, oxu”-demişdir. “Mən oxuya bilmirəm”-deyən Peyğəmbərimizə Uca Rəbbimiz tərəfindən yuxarıda zikr etdiyimiz ilk vəhy, ilk ayə gəlmiş, onun ilk kəlməsi isə, “oxu” olmuşdur. Bununla da bugünkü müasir dövrümüzün, dolayısıyla kompyuter dövrünün bünövrəsi islamın “oxu” əmri ilə qoyulmuşdur.

Oxumaq bilməyin, bilmək maariflənməyin, maariflənmək seçilməyin, seçilmək də həyatdan ləzzət almağın səbəbidir. Çünki oxumadan düşünmək və hərəkət etmək insanı çaşdırar. Ona görə də Peyğəmbərimiz (s.ə.s) bir hədisi-şə-

rifində belə buyurur: **“Oxumaq (elm öyrənmək) kişi, qadın hər müsəlmana fərzdir.”**

Deməli, insan oxumalıdır. Allahın da, Peyğəmbərin də müsəlmanlardan istədiyi budur. Oxumağın faydası saymaqla qurtaran deyil. Bir atalar sözüümüz bu mövzunu nə gözəl izah edir: “Oxuyan insan pislik etməyə vaxt tapa bilməz.”

Onda nə etmək lazımdır? Əlbəttə çalışmaq, çox şey göstərmək lazımdır. Cəmiyyətin hər bir fərdi həyata dair bilik və təcrübəsini artırmaq, mənəviyyata dair beyinlərdə dolaşan min bir suala cavab tapmaq üçün oxumalıdır. Elə oxumaq ki, kitaba vurğun olasan. Gərək oxumaq xəstəliyinə tutulasan. Bu nə qədər gözəl vərdiş, nə gözəl xəstəlikdir! Orta məktəbdə müdirimiz bir söhbətində belə demişdi: “Heç birinizin xəstə olmasını istəmərəm. Ancaq bir xəstəlik var ki, hamınızın o xəstəliyə tutulmasını istəyərdim. Həmin xəstəlik “kitab oxumaq xəstəliyidir.” Tələbələrə bundan daha böyük bir arzu nə ola bilər?...

Rəvayət edirlər ki, Səmərqəndli alim Əbu Bəkr ən-Nəhvi, hətta yolda gedərkən də kitab oxuyardı. Bu səbəblə bəzən bir çuxura yıxılar, bəzən də bir heyvanla toqquşardı.

Osmanlı padşahlarından Yavuz Sultan Səlim şahzadəlik dövründə gündəlik yuxusunu üç saata qədər azaldaraq səkkiz saat kitab oxuyardı.

Bosniyalı müdrik dövlət başçısı mərhum İzzətbeqoviç belə deyir: “Bəzən məni oxumaq krizisi (xəstəliyi) tutardı. Aylarla kitab üstündən durmazdım.”

“Oxumaq ehtiyacı barıt kimidir, bir dəfə alışdımı bir daha sönməz.” (Viktor Hüqo) Bu ehtiyacı söndürməmək adına “insanlığa borcumuz: bezmədən oxumaqdır.” (Cənab Şəhabəddin)

Bəs buna necə nail ola bilərik?

Şəxsi oxuma hədəfləri qoyun.

Şəxsi kitabxananızdakı əsərlərdən

oxumaq istədiyiniz nəşrlərin siyahısını tutun və mütləq ardıcılığına görə bir oxuma planı tərtib edin.

Şəxsi qiraət vaxtları təyin edin.

Oxumaq ciddi bir işdir. Ciddi işləri isə planlaşdırmaq, sistemləşdirmək, dəyərləndirmək və nəticə çıxarmaq üçün icra edirik. Ona görə də bu işə xüsusi vaxt ayırmaq lazımdır.

Ehtiyaca görə fiziki şərait hazırlayın.

Bir iş masası, doğru seçilmiş kitablar, heç kimin narahat etməyəcəyi bir yer, kitab oxuma cədvəli, oxuma saati, oxuma ehtiyacını və zövqünü artıracaq xəyal və təlqinlərin edilməsi lazımdır.

Oxumağa alışmağın yolu oxuma ehtiyacının daha çox hiss edilməsi və fursətləri dəyərləndirərək oxuma məşğuliyyətlərinin çoxaldılması ilə mümkündür. (Adil Maviş “Hızlı Okuma”)

Həyatımızdakı dəyişikliklərin hər hansı bir dəyər qazana bilməsi qalıcı və tutarlı olmasına bağlıdır. Çünki həyatımıza yön verən ara-sıra etdiklərimiz deyil, davamlı etdiklərimizdir. Yaxşı vərdişlər də pis vərdişlər kimi zamanla həmin davranışın təkrarlanmasıyla qazanılır. Təbi ki, pis vərdişlərə əks olan yaxşı vərdişlərə yiyələnməklə pis vərdişləri ci-lovlaya bilərik. (Epiktetos)

Dilimizdə başdan-ayağa oxumaq və onunla bağlı kəlmələr çoxdur. Bunlar da bizə islam dininin təbliği ilə birlikdə ərəb dilindən keçmiş sözlərdir. Qələm, dəftər, kitab, məktəb, dərs, müəllim, alim, tədris, təhsil, təlim, tərbiyə, maarif onlardan bir neçəsidir.

Oxumaq həm dini, həm də milli bir vəzifədir. Bugünkü gündə həm rahat yaşaya bilmək, həm də əsrin tələblərinə cavab verə bilmək üçün özümüzü daim inkişaf etdirməliyik. Bu da ancaq özümüzə faydalı olan qəzet, jurnal və müxtəlif kitabları oxumaqla mümkündür.

ELM, YOXSA PUL?

İçərisində yaşamaq məcburiyyətində olduğumuz bu dünyada nəyin faydalı, nəyin zərərli, nəyin vacib, nəyin lazımsız olması hər zaman bütün insanlar tərəfindən düşünülmən mövzulardan biri olmuşdur. Bütün bəşəriyyət arasında ortağ məxrəcə gəlinən bir nöqtə vadır ki, həyatda yaşayarkən insan övladına lazım olan əsas ünsürlər can sağlığı, elm və puldur. Bildiyimiz kimi can sağlığı olmadan həyatda heç bir şey əldə etmək mümkün deyildir. Elə burada can sağlığını həyatın əsas pred-

meti kimi qəbul edib əsas mövzumıza keçid almaq istəyirəm.

Uşaq ikən hər zaman valideynlərim mənə dərslərimi yaxşı oxumağı tövsiyə edirdilər. Ancaq sonralar “dərslərini yaxşı oxu” sözləri “oxuyub nə olacaqsan, ondansa pul qazansan yaxşıdır” sözləri ilə əvəz edilməyə başladı. Mən elə o zamanlar da bu sözlərə təəccüblə yanaşmırdım. Çünki ailəmizin o zamanlar elmdən çox pula ehtiyacı var idi. Sonralar pul qazansam da oxumağı kənara qoymadım. Elə universitet illərində də

Bu gün cəmiyyətimizdə nə qədər ailəsi tərəfindən məcbur edilərək və yaxud da məcbur edilməyib özü məcbur olub müxtəlif sektorlarda azacıq əməyindən istifadə edərək çörək pulu qazanmaq məcburiyyətində qalan uşaqlar var. O uşaqlar ki, məktəbə getdikləri zaman tələbə yoldaşlarının geyimlərini görüb, öz geyimlərindən utanır, dərslər arasındakı fasilədə yoldaşları bir şey alıb yedikləri zaman qarınları ac olsa belə pulları olmadığı üçün kənardan həsrətlə baxır

bir müəlliminin sözü, məndə oxumağa daha çox həvəs yaratdı. O, belə deyirdi: “Pulun çox olub imkanlı bir insan olsan fəlakət anında pul səni deyil, sən pulu qurtarmaq məcburiyyətində qalacaqsan, əgər elmi bir insan olsan fəlakət anında sən elmi deyil, elmin səni qurtarar.”

Bu gün cəmiyyətimizdə nə qədər ailəsi tərəfindən məcbur edilərək və yaxud da məcbur edilməyib özü məcbur olub müxtəlif sektorlarda azacıq əməyindən istifadə edərək çörək pulu qazanmaq məcburiyyətində qalan uşaqlar var. O uşaqlar ki, məktəbə getdikləri zaman tələbə yoldaşlarının geyimlərini görüb, öz geyimlərindən utanır, dərslər arası fasilədə yoldaşları bir şey alıb verdikləri zaman qarınları ac olsa belə pulları olmadığı üçün kənardan həsrətlə baxır, məktəbdə yığılan təmir pulunu vermədiyi üçün qiyməti kəsilir. Bu çətin və dözülməz hallar qarşısında elmin yolları daha çətin və keçilməz olur. Qeyd etdiyimiz çətinliklər və mənəvi sıxıntılar qarşısında aciz qalan uşaqlar çıxış yolunu maşın şüşələri silməkdə, tikinti obyektlərində fəhlə kimi işləməkdə və yaxud da adını qeyd etməkdə çətinlik çəkdiyimiz sahələrdə hər hansı bir işlə məşğul olmaqda görürlər. Belə halda bəzilərimizin bu cür uşaqları görüb nə üçün məktəbə getmirsən, niyə dərslərini oxumursan deyə sual vermələri yersizdir. Bu sualları verməkdənsə, o uşaqların problemlərinin həllinə kömək olmaq daha məqsədə uyğundur.

Məktəbdə və ətrafında baş verən, yuxarıda qeyd etdiyimiz qarşılıqlı ziddiyyət təşkil edən hadisələr bir uşağın həm gəncliyinə, həm də gələcək yaşlardakı düşüncə tərzinə mənfi təsir göstərir. Belə ki, gəncliyində müxtəlif vasitələrdən

pul qazanmağa başlayıb, halal-harama diqqət etməyən gələcəyin atası, öz övladını da bu vasitələrdən pul qazanmağa təşviq edir. Bu da cəmiyyətin korlanmasına və savadsız kütlənin çoxalmasına yol açır. Dövlətdə cəmiyyətin korlanması və savadsız kütlənin çoxalması dövlətin digər böyük dövlətlər tərəfindən idarə olunmasına gətirib çıxarır.

Cəmiyyət arasında yayılan səhv fikirlərdən bir də, insan həyatında pulun hər şeyi həll etməsi fikridir. Bu düşüncə müəyyən qədər doğru olsa da, pul insan həyatında çox şeyi həll edə bilmir. Pulun həll edə bilmədiyi xüsurlardan biri də elmdir. Pulsuz bir adamın elm öyrənmə bilmədiyi kimi, elmsiz bir kimsənin də pul qazanması bir az çətinidir. Pul elm əldə etməyə müəyyən qədər kömək edə bilər, ancaq elm pul qazamağa daha çox kömək edir. Bunun üçün də öz övladlarımızın müəyyən qədər pul qarşılığında elmsiz böyüməsinə imkan yaratmayaq. Bu bir həqiqətdir ki, pul insanları çox zaman zirvələrdən təpələrə endirdiyi halda, elm insanları təpələrdən zirvələrə yüksəldir.

Oxumaq çox gözəldir, ancaq oxumaq üçün şəraitin də olması labüddür. Bu şəraiti də çətinliklərlə də olsa cəmiyyətimizin gələcəyi olan övladlarımız üçün yaratmaq bizim başlıca vəzifəmizdir. Üzərimizə düşən bu vəzifəni layiqincə yerinə yetirək ki, illər sonra övladlarımız özlərindən şəxsiyyətcə aşağı olan insanların töhmətinə məruz qalmasınlar. Son olaraq onu qeyd etmək istəyirəm ki, imkan olduğu müddətdə elm puldan daha dəyərlidir, lakin imkan yoxdursa pul elmdən heç bir zaman dəyərli deyildir.

SƏRMAYƏMİZ MƏHƏBBƏT

Müasirləşən dünya get-gedə insanlıq xüsusiyyətimizi azaltmaqla, sonra da xüsusi dəyərlərimiz olan qədir bilmək, fədakarlıq və vəfa keyfiyyətlərimizi yox etməkdədir.

Dayanmaq bilməyən bir dəyirman kimi, xüsusilə mənəvi dəyərlərimizi üyüdən yaşadığımız zaman kəsiyi bizi məcbur edir ki, bir qorumanın içində olaq. Əcəba, daima canlı və ayıq bir qəlbin sahibi necə ola bilərik? Daxili aləmimizin mənəvi iqlimlərdə olmasını necə təmin edə bilərik? Elə-hey qəbahəti başqalarında görmək, qısamüddətli də olsa insana rahatlıq verir əslində. Günah bizdə deyil, günah zamanədə, günah kapitalist sistemdə, günah bizi bu hala gətirənlərdə... Qəbahəti başqalarının ayağına yazmaq nə qədər də asandır, elə deyilmi? Beləliklə həm biz rahatlamış oluruq, həm də davamlı döyəcək, günahkar çıxaracaq birini tapmış oluruq.

Ən doğru olan isə heç kimi günahkar görmədən, əvvəlcə öz qəlbimizi gözdən keçirməkdir. Görəsən qəlbimizin istiliyi və dərinliyi nə qədərdir? Başda özümüz olmaq şərtilə neçə nəfəri sığdıra bilirik könlümüzə?

Mənəvi dünyamızı asanlıqla təsir altına ala biləcək bir keşməkeşin içərisində nə qədər qısa müddətə iç aləmimizi toplaya bilirik? Ya da ən zəif külək qarşısında bütün qalalarımız yerlə-yeksan olurmu?

İnsan gördüyü hər işi sevərək görməlidir. İçində sevgi və vicdan olmayan hər iş tək tərəflidir, dayazdır. İş nə olursa olsun ona dərinlik qatan bizim ürəyimizdəki eşqdır.

Sovetlər birliyinin ən güclü olduğu dövrlərdə Azərbaycanın paytaxtı Bakıda mövcud olan bir çörək sexinin bir bən-zəri də Sumqayıtda imiş. Hər ikisi unu eyni fabrikdən alır, eyni texnikadan istifadə edirmiş. Ancaq nə hikmətsə bütün şərtləri eyni olan sexlərin bişirdiyi çörə-yin satışı məsələsində camaat Bakıdakı sexi qoyub 30 km. qət edərək Sumqayıt-dakı sexin çörəyini almış. Bir gün Bakıdakı sexin sahibləri bu işin sirrini öyrənmək üçün Sumqayıtdakıların yanı-na gedirlər. İşin sirrini soruşduqda Sum-qayıtdakıların cavabı belə olur: “Doğru-dur, eyni undan, eyni sudan, eyni texni-kadan istifadə edirik. Lakin biz işimizin içinə bir az vicdan, bir az məhəbbət qatı-rıq. Biz bu işi sevərək və könüldən görü-rük. İnsanların bizi seçməsinin səbəbi hər halda budur.” –deyirlər.

Xammalı insan olan işlərin ülvyyə-tinin həddi-hüdudu olmaz. Bir insanın işi insana xidmətdirsə könülsüzlükdən və ya könül incikliyindən heç bir şəkildə söz edilə bilməz. Ən başda eşq və məhəbbət, sonra da fədakarlıq şərtidir. İnsa-na xidmətin məkanı və zamanı nə olur-sa-olsun xidmətin dərinliyini yaşamaq və xidmətlə ucalmaq üçün ilk növbədə insanın daxili aləmində lazımınca dərinlik olmalıdır.

Çünki islam insanın inşasını hər şey-dən üstün tutur. Mərkəzində insanın eh-yası olan bir anlayışda incimək və incit-mək olmamalıdır. Xidmət insanında in-ciklik, sevgi qıtlığı fəlakətdir. Dərdi, qa-

yəsi insan olanın yeganə işi bir insanı ne-cə ehya edə biləcəyi olmalıdır.

Bu gün istər ölkə daxilində, istərsə də ölkədən kənarda insanlığın gələcəyini öz dərdi bilən yüzlərlə insan nəyinsə acısını, iztirabını duyaraq əlindəki im-kanlarla fədakarlıq karvanına qoşulmaq-dadır. Hər bir müsəlman özünü xidmət adamı görməli və zamanları, məkanları arxada qoyan bir idrak ilə məsuliyyəti-nin fərqində olmalıdır. Malı olan malı ilə, elmi olan elmi ilə, sevgisi olan sevgisi ilə öz fədakarlığını etmək məcburiyyə-tindədir. Bu könül səfərbərliyinin hara-sındansa bu məhəbbət halqasına daxil olmaq və bu aidiyyatımızla könül dünya-mızı ucaltmaq həm bu dünya, həm də axirət sərmayəmiz üçün əhəmiyyət kəsb etməkdədir.

Xülasə, müsəlman dərin qəlbə sahib olmalıdır. Müsəlman qaşqabaqlı duruşu, ədalət olma xüsusiyyətini harada və kimə qarşı istifadə edəcəyini yaxşı bilməli, ye-ri gəldikdə şəfqətli, yeri gəldikdə də cə-lallı olmalıdır. Ancaq müasir dövrün in-sanı hər şeydən çox şəfqətə, mərhəmətə möhtacdır. Könülsüzlük xəstəliyinin bi-zə sirayət etmədən könül insanı olmağı özümüzə bir qayə etməli və könlümüzü mərhəmətə möhtac olan hər kəsə aç-bilməliyik. Bu, Rəbbimizin rəhmət pey-ğəmbəri olaraq vəsf etdiyi Rəsulullahın missiyasıdır eyni zamanda. Qəlbimizə mənlilik virusları bulaşmadan onu səmi-mi xidmət anlayışına həsr edək. Yeganə qurtuluş yolu budur.

Xammalı insan olan işlərin ülvyyətinin həddi-hüdudu olmaz. Bir insanın işi insana xidmətdirsə könülsüzlükdən və ya könül incikliyindən heç bir şəkildə söz edilə bilməz. Ən başda eşq və məhəbbət, sonra da fədakarlıq şərtidir. İnsana xidmətin məkanı və zamanı nə olursa-olsun xidmətin dərinliyini yaşamaq və xidmətlə ucalmaq üçün ilk növbədə insanın daxili aləmində lazımınca dərinlik olmalıdır.

“ORUC TUTANLAR HARADADIR?”

Oruc islamın dördüncü əmridir. Oruc tutmaq insanı pis davranışlardan və əxlaqsızlıqlardan qoruyar. Və cəhənnəmə girməsinə mane olar.

Allah təala bu kimi xüsusiyyətləri səbəbilə orucu həm Məhəmməd ümmətinə həm də ondan əvvəlki ümmətlərə fərz qılmışdır. Orucun ildə bir dəfə Ramazan ayında tutulması əmr olunmuşdur.

Oruc tutmağın savabı

Namaz qılanı, zəkat verəni və həcc edəni hər kəs görür. Fəqət bir insanın oruc tutduğunu sadəcə Allah bilir. Oruca riyakarlıq və göstəriş bulaşmadığı üçün, oruc tutanın Allah qatında fərqli bir yeri vardır. Peyğəmbərimiz (s.ə.s)-in bildirdiyinə görə Allah təala bu xüsusi halı belə açıqlamışdır:

“Oruc tutan kimsə yeməsini, içməsinə və hər cür bədəni istəklərini, arzularını sadəcə Mənim rizamı qazanmaq üçün tərk edir. Bu səbəblə onun mü kafatını Mən özüm verəcəyəm.”

Oruc tutan kimsənin çox sevindiği iki an vardır. Biri axşam iftar etdiyi zaman, o biri də Rəbbinə qovuşduğu zaman.

Oruc bir adamın ağzının qoxusu Allah qatında müşdən daha sevimlidir.

Savab olduğuna inanaraq və qarşılığını Allahdan gözləyərək Ramazan orucunu tutan kimsənin keçmiş günahları bağışlanar.

Cənnətin səkkiz qapısı vardır. Namaz qılanlar qiyamət günündə cənnətə namaz qapısından, cihad edənlər cihad qapısından, sədəqə verənlər sədəqə qapısından girəcəklər. Bu səkkiz qapıdan birinin adı

Reyyandır. O qapıdan sadəcə oruc tutanlar keçəcəkdir. Məhşər yerində bir vaxt “Oruc tutanlar harada?” deyə elan olunacaq. Oruc tutanlar yerlərindən qalxacaq. Onlar cənnətə girdikdən sonra bu qapı bağlanacaq. Artıq oradan heç kim girməyəcək. Reyyan qapısından girənlər bir daha susuzluq çəkməyəcəkdir.

Ramazan ayının dəyəri

Yenə Əziz Peyğəmbərimiz (s.ə.s)-i dinləyək:

Cənnətin səkkiz qapısı vardır. Namaz qılanlar qiyamət günündə cənnətə namaz qapısından, cihad edənlər cihad qapısından, sədəqə verənlər sədəqə qapısından girəcəklər. Bu səkkiz qapıdan birinin adı Reyyandır. O qapıdan sadəcə oruc tutanlar keçəcəkdir. Məhşər yerində bir vaxt “Oruc tutanlar harada?” deyə elan olunacaq. Oruc tutanlar yerlərindən qalxacaq. Onlar cənnətə girdikdən sonra bu qapı bağlanacaq.

Ramazan ayının ilk gecəsindən etibarən cənnətin bütün qapıları tamamilə açılır; cəhənnəmin qapıları bir-bir bağlanır; azğın şeytanlar bağlanıb təsirsiz hala gətirilir.

Oruc tutan böyük günahlardan çəkinərsə iki Ramazan arasında etdiyi günahları bağışlanar.

Ramazan ayını oruc ilə keçirən, bir də hər ay üç gün oruc tutan kimsəyə bütün il boyu oruc tutmuş kimi savab verilir. Çünki yaxşıqlara on qat savab veriləcəkdir.

Ramazan ayı Quran ayıdır. Peyğəmbərimiz Ramazanın hər gecəsində Cəbrayıl əleyhissəlam ilə görüşər və o günə qədər enən Quran ayələrini qarşılıqlı olaraq birlərinə oxuyardılar.

Oruclu necə olmalıdır?

Oruclunun sadəcə mədəsi deyil, dili də oruc tutmalıdır. Bunu Peyğəmbərimiz (s.ə.s) belə anlatmışdır:

Oruclunun ağzından əsla pis söz çıxarmalı, heç kimlə savaşmamalı, yalan danışmaqdan, boş və mənasız söhbətlərdən, sözlərdən uzaqlaşmalıdır. Əgər biri ona həqarət edərsə, “mən orucluyam” deyib keçməlidir.

Orucu oruc kimi tutmayanların əlinə ac və susuz qalmaqdan başqa bir şey keçməyəcəkdir.

Sahur və iftar vaxtları

Ramazan ayının hər anı dəyərli olmaqla bərabər bu ayda xüsusi zamanlar vardır. Bu zamanlardan biri **sahur**, digəri isə **iftar vaxtı**dir. Sahur vaxtı haqqında Peyğəmbərimiz belə buyurmuşdur:

“Sahur edin, çünki sahurda bolluq bərəkət vardır.”

Bizim orucumuzla əhli-kitabın orucunu bir-birindən ayıran ən əhəmiyyətli fərq sahur yeməyidir.

Əziz Peyğəmbərimiz (s.ə.s) iftar vaxtına da əhəmiyyət verilməsini istəmiş; iftar saati girdiyi anda oruc açmağı tapşırıraq belə buyurmuşdur:

“Müsəlmanlar oruc açmaqda tələsdikləri müddətdə xeyir içində yaşayarlər.”

Qədr gecəsi

Ramazan ayı içində ən dəyərli zaman kəsiyi **Qədr gecəsi**dir.

Allah təala “mübarək bir gecə” olduğunu xəbər verdiyi Qədr gecəsinin əhəmiyyətini xüsusi bir surə ilə, Qədr surəsi ilə bildirmiş və:

Qurani-Kərimi Qədr gecəsində endirdiyini,

Qədr gecəsinin min aydan daha xeyirli olduğunu,

O gecədə səhərə qədər Allahın izni ilə mələklərin və Cəbrayılın yer üzünə endirdiyini,

O gecə yer üzünə barış və əmin-amanlığın hakim olduğunu xəbər vermişdir.

Rəsuli-Əkrəm də bu bu həqiqətləri bizə bildirmişdir:

Bu mübarək gecəni fəzilətinə inanaraq, əvəzini Allahdan gözləyərək dəyərləndirən kimsənin keçmiş günahları bağışlanar.

Qədr gecəsini Ramazan ayının son on günündəki tək olan gecələrdə, xüsusilə Ramazanın iyirimi yeddinci gecəsində axtarmaq lazımdır.

Qədr gecəsinin səhərində günəş xeyli yüksəlməyə qədər ziyası ay kimi sönük olar.

Bir adam Rəsuli-Əkrəmin yanına gələrək yaşlı və xəstə olduğunu, gecə vaxtı namaz qıla bilmədiyini, lakin Qədr gecəsində ibadət etməyi arzuladığını bildirərək bu gecəni ona söyləməsini istədi; Peyğəmbərimiz də ona Ramazanın iyirmi yeddi nkv bərhəcəsində ibadət etməyi tövsiyə etdi.

Qədir gecəsi necə dua edilməli?

Bir gün Hz. Aişə Allahın Elçisindən Qədr gecəsinə rastlayarsa necə dua etməli olduğunu soruşdu. Peyğəmbərimiz də ona belə dua etməsini söylədi:

“Allahım! Sən əfv edicisən, əfv etməyi sevirsən, məni də əfv et!”

Məqalənin hazırlanmasında
Prof. Dr. M. Yaşar Kandemirin
yazılarından istifadə edilmişdir.

BAYRAM

Bu həyatın başlanğıc və son nöqtələri arasında sevinc və kədər əlamətləri bir-birini təqib edir.

Buna görə bir xalq məsəlində:

Gah sevinc, gah kədər,

Belə gəlmiş, belə gedər!..

deyilir. İnsan həyatına təsir edən sevinc anlarından biri də bayramlardır.

Bayramlar insan fitrətindəki dostluq və qohumluq duyğularını gücləndirir, şəfqət, mərhəmət, vəfa və xeyirxahlıq hissini coşdurur. Dolayısı ilə ən gözəl bayramın yaşanması dost və qohumluq bağlarını gücləndirərək könlümüzün yoxsul, qərib, kimsəsiz, yetim, dul kö-nüllərə uzanması ilə mümkündür. Dostlarına, yaxınlarına, izzətliyələrə və kənarda qalmış qardaşına arxa çevirənlər bayram sevinci və həzzi yaşaya bilərlər. Çünki bayramlar iman qardaşlığının həqiqi təzahür səhnələridir. Ölümdən sonrakı sevincli günlərə bir rəhmət məşəlidir.

Elə isə ehtiyac sahiblərini sevindirərək həqiqi bayramı dərk etməliyik. Belə bayramlar bəndəyə həm də başqalarını sevindirməyin həzzini yaşadır.

Çünki bayramlar fərdin deyil, cəmiyyətin mənəvi sevinci, bu həyəcanın bölüşdürülməsi, könül iqliminə girmə, bütün müsəlmanları könlüdən qardaş hiss etməkdir.

Görəsən, bayramlarda qanadı qırıq quş kimi aciz, bədbin və kədərli insanlara nə verə bilərik?

Bilməliyik ki, bayram tətil və ya fərdi sevinc vasitəsi deyil, ümumi bir məhəbbət, şəfqət və mərhəmətin, insani duyğuların ictimai parıltılarıdır.

Həqiqi bayram böyük rəhmət və bağışlanma, sonsuz bir əfvə səbəb olan müsəlmanların dərin iman həyəcanı içində bir-birinə qaynayıb-qarışdığı möhtəşəm xatirələrlə dolu mübarək bir gün olmasıdır.

Bayram böyük-küçük, xəstə-sağlam, zəngin və fəqirin müştərək sevinc günüdür. Onların hamısının xoşnud olması bayramların həqiqi mənasını yaşamaqla mümkündür. Bu mənada, bayram Yarıdan üçün bütün məxluqata sevgi, şəfqət, nəzakət və müavinət vasitəsi olmasıdır.

Bayrama məzlumların, kimsəsizlərin və yoxsulların könlünü almaqla başlanmalıdır. Hədisi-şərifdə göstərildiyi kimi, ilk bayramlaşma ən çox yardım və şəfqətə ehtiyacı olan dünyadan köçənlərimizin məzarlarını ziyarətlə başlamalıdır. Bu hal ölümlərlə dirilərin həsrətini yüngülləşdirir. Fatihələr və sədəqələr ikram edərək dünyadan küsənlərə vəfa borcunun ifadəsidir. Özünün də bir gün ziyarətinə getdiyi ölümlərin halına düşəcəyini xatırlayaraq həyatını bu cür şüur və idrakın tələbində yenidən tənzimləməyin vasitəsidir. Rəsulullah (s.ə.s) səhabələrdən tez-tez soruşardı:

“Əshabım! Bu gün bir yetim başı oxşadınız mı? Bir xəstə ziyarətində və bir yas mərasimində iştirak etdiniz mi?”

Bu düstura xüsusilə bayramlarda daha çox diqqət etməliyik.

Uşaqlarımız bizim gələcəyimizdir. Bayramlarda onlarla yaxından münasibətimiz gələcəyin sağlam olmasının əsasını qoyur.

Həqiqi bayram əzəllə əbədiyyət arasında ruhun qütbət diyarı olan bu dünyada yaşanan bir qulluq və təqva imtahanından sonra Rəbbin lütf etdiyi mübarək sevinc günüdür.

Fani günləri bayram edən hikmət və sirr iman və onun həyəcanını yaşamaq, lazımınca yerinə yetirmək duyğusudur. İbadət, təkbir, zikir və ictimai yardımlar, xüsusilə qərribinə uzanan könüllərlə bəzənən bayram günü ölümündən sonrakı sevincli günlərə bir rəhmət misalıdır.

Başqa cür desək, bayram Ramazanın qiymətini layiqincə dərk edənlər, bu feyzli bərəkət mövsümünü Haqqın əmrlərinə uyğun yaşayanlar, əbədi ləzzətləri üstün tutanlar və axirət sevincini dünya zövq və səfasına dəyişənlər üçün Rəbbin ilahi bir ziyafət günüdür.

Bu yöndən düşündükdə bayram mə-

nəvi bir zəfərin qeyd olunmasıdır. İlahi bir qazancın ictimai sevincinin yaşanmasıdır. Beləliklə, bayram fərdin deyil, haminin sevincidir. Böyük bir şükür nişanəsi olan bayram namazı da fərdi olaraq deyil, camaatla qılınır. Möminlər bayramda dini hissləri və məhəbbətləri ölçüsündə feyz alır, nuranilik qazanırlar.

Digər tərəfdən, dünya həyatının qısa bir Ramazan mövsümü, bayramının da riza və səadət təzahürləri ilə açılacaq bir axirət günü olduğunu unutmamaq lazımdır. Bundan başqa, qəlbinə hər an “Qədr gecəsi” feyziylə dolduranlar var ki, onların yaşadığı ilahi zövqü sözlə ifadə etmək mümkün deyildir.

Qəlbin “səlim” sifətini qazana bilməsi üçün dünyadakı fürsətlərin ən vacibi də, ümumi mənada bir həzz, sevinc və mərhəmət yeri olan bayramları layiqincə idrak və bu idrakın zəruriliyinə görə qeyd edə bilməkdir.

Bəhlul Danəndə həzrətləri bayramın gözəlliyi haqqında belə deyir:

“Bayram yeni libaslar geyinmək üçün deyil, ilahi əzabdan azad olaraq əmin-amanlıq təmin edən mərhəmət təzahürlərinin həyata keçməsi üçündür.”

Bayram gözəl miniklərə minmək üçün deyil, xəta və günahları təmizləyərək nəfsi saflaşdırmaq və beləcə, Allaha yaxınlaşdıracaq sağlam bir qəlbə sahib olmaq üçündür.”

Bunun üçün bayramın əsl mənası hər fərddə onun könlünə görə meydana çıxar. Könlü nə qədər mərhəmət, məhəbbət və sevincə doludursa, bayram da o qədər böyük və möhtəşəm olar.

O şəxslər xoşbəxtdir ki, məzlumların sevinci onların üzünü işıqlandırır.

O möminlər də xoşbəxtdir ki, bayramın gözəlliklərinə qoşularaq ümməti bağrına basıb qucaqlayırlar!..

ƏDƏB

Allah təala Qurani-Kərimdə buyurur:

“Şübhəsiz sən böyük bir əxlaq üzərindənəsən” (əl-Qələm, 4)

Aləmlərə rəhmət olaraq göndərilən Məhəmməd əleyhissalam da “Həqiqətən mən gözəl əxlaqı tamamlamaq üçün göndərildim” – buyuraraq peyğəmbərlik vəzifəsinin icrasında ədəb və əxlaqın müstəsna mövqeyinə işarə etmişdir. Rəbbani ədəbin kainatın qeyri-adi bir biçimdə və xüsusi bir özəlliyə malik olaraq yaradılan insan övladı ilə təması, onu digər yaranış ünsürlərindən köklü şəkildə fərqləndirən təzahür elementlərinin meydana gəlməsi ilə həyata keçməkdədir. İlahi ədəb insanı dünya və əbədiyyət aləmində müşayiət edən və edəcək əvəzsiz bir yardımçıdır. Dünyəvi məqamların mənasını dərk edərək onların təhlükəli mərhələlərini addım-addım keçmək, İlahi ədəbə yiyələnmək bacarığı ilə sıx şəkildə bağlıdır. Bu ədəbin əhatə etdiyi sərhədlər, yerlərin və göy-

lərin yüklənməkdən çəkindişi əmanətin özündə cəm etdiyi məsuliyyət dairəsi kimi genişdir. İlahi ədəbin şahəsəri olan Məhəmməd əleyhissalamın məşhur Merac hadisəsində sərgilədiyi əxlaq və ədəb ölçüləri, mənə və məcaza, ruhani təfəkkürlərə belə sığmayacaq ən mü-kəmməl bir ədəb nümunəsidir. Əhli-beytdə, səhabeyi- kiramda, ümmətin alim, vəli və saleh qismində, Məhəmməd əleyhissalamın misilsiz əxlaqından doğan əkslərin “İnsanlar mədənlər kimidir” hədisin həqiqəti ilə səslənərək bu günümüzdə də öz canlılığını mühafizə etməsi Uca Allahın islam ümmətinə olan xüsusi bir lütfüdür. Qurani-Kərimin canlı nümunəsi və onun əxlaqı ilə əxlaqlanan Məhəmməd əleyhissalamın ən yaxın sirdaşı olan Əbu Bəkr Siddiqin timsalında həm bu əksin, həm də ilahi ədəbin dəyərini yetərincə anlamaq mümkündür:

Hədislərin birində Hz. Məhəmməd əleyhissalam belə buyurmaqdadır: “Gözəl əxlaq 360 qismdir. Allah təala dilə-

yərsə bir quluna bu mərifətdən birini verir. Bu əxlaqdan dolayı da onu cənnətinə qoyar". Bunu eşidən Əbu Bəkr Siddiq (r.a):

- Ya Rəsulallah! O mərifətdən, əxlaqdan birisi məndə varmı? – dedikdə Rəsulullahın cavabı belə oldu:

- Bəli, Səndə o mərifətin və əxlaqın hamısı vardır!

Peyğəmbər sevgisinə yol açacaq əxlaq, ədəb ölçülərini mübarək kəlamlarının dili ilə ifadə edən Allah Rəsulu eyni zamanda ən çox narazı qaldığı əməllərin də əxlaqsızlıq girdabında çabalayan insanların fəaliyyətləri olduğunu bildirməkdədir:

"Şübhəsiz aranızda ən çox sevdiyim kimsələr əxlaqı ən gözəl olanlarınız, mülayim, sizlərlə daha rahat ünsiyyət qurmanıza şərait yaradanlarınız və sizin də başqaları ilə asanca ünsiyyət quranlarınızdır. Aranızda ən çox bəyənmədiklərim isə söz aparıb-gətirənləriniz, sevənlərin arasına ayrılıq salanlarınız, təmiz və günahsız insanlarda qüsurları axtarmağa çalışanlarınızdır.

Dünya və axirət səadətinin bərəkətini özündə toplamış əxlaqın insan həyatındakı xüsusi rolunu açıqlayan aşağıdakı hədis bizlərə ən gözəl nümunə olacaq mahiyyətdədir:

"Ümmü Həbibə (r.a):

- Ey Allahın Rəsulu! Bir xanım dünyada ikən iki kişi ilə evlənmişsə və ölümlərindən sonra həm xanım həm də hər ikiəri cənnətə girmişsə onda qadın ilkəri ilə, yoxsa ikinciəri ilə olacaq? Allah Rəsulu (s.ə.s) belə buyurdu: - Dünyada ikən onlardan hansı o qadına qarşı gözəl əxlaqlı olmuşsa, onu seçməkdə sərbəst buraxılır və qadın da onun xanımı olur.

Ey Ümmü Həbibə! Gözəl əxlaq dünyanın da axirətin də xeyirlərini alıb götürmüşdür.

Ümmətinə qarşı duyduğu sonsuz mərhəmət hissi ilə əxlaqlanan Allah Rəsulu insanların Rəbləri qarşısında gözələcəkləri ədəb ölçülərini ümmətinə belə anladır:

"Allahdan (c.c) hansı şəkildə həya edilməsi lazımdırsa o şəkildə həya edin!"

Səhabələr:- Ey Allahın Rəsulu! Allaha şükür ki, biz Allahdan həya edirik – dedilər.

Rəsulullahın cavabı özünü çox gözəltmədi:

- Sizin etdikləriniz həya deyildir, lakin Allahdan haqqı ilə həya etmək beynini və içindəkiləri, qarnını və içindəkiləri qorumaq, ölümü və qəbirdə çürüməyi xatırlamaqdır. Kim axirət yurdunu istəyərsə dünya bər-bəzəklərini tərk edər və axirəti dünyadan üstün tutar. Kim bunu edərsə Allahdan haqqıyla və kamalı ilə qorxmış olar.

"Şübhəsiz ki, Allah qulunu gözəl əxlaqı səbəbi ilə davamlı oruc tutmaq və davamlı namaz qılmaq mərtəbəsinə ucaldır!"- buyuran Allah Rəsulu (s.ə.s) bir başqa hədisində Allah təalaya yaxın olmağın gözəl əxlaq və ədəbə sarılmaqla mümkün olacağını bəyan etməkdədir:

- Allah (c.c) Hz. İbrahim əleyhissalamı bunu vəhy etdi:

"- Ey Xəlilim! Kəfirlərə qarşı da olsa gözəl əxlaqla davran. O zaman üstünlərin daxil olacağı yerə girərsən. Şübhəsiz ki, əxlaqını gözəlləşdirən kimsə haqqında mənim təqdirim budur: onu ərşin altında kölgələndirəcəyəm, ona müqəddəs çeşməmdən içirəcəyəm və onu özümə çox yaxınlaşdıracağam."

Ədəbin əhatə etdiyi sərhədlər, yerlərin və göylərin yüklənməkdən çəkindiyi əmanətin özündə cəm etdiyi məsuliyyət dairəsi kimi genişdir. İlahi ədəbin şahəsəri olan Məhəmməd əleyhissalamın məşhur Merac hadisəsində sərgilədiyi əxlaq və ədəb ölçüləri, mənə və məcaza, ruhani tərəkürlərə belə sığmayacaq ən mükəmməl bir ədəb nümunəsidir.

TƏQVA AYƏLƏRİNİ OXUYARKƏN

Təqva ayələri bizə nəyi anladır?

Qurani-Kərimdə təqva və müttəqi kəlmələri bir çox yerdə zikr olunur. Bu ayələrin bəzilərinə bir qism gözəl xislətlərlə birlikdə zikr olunmuş, bəziləri isə şərt cümləsində şərt hissəsini təqva, cavab hissəsini də müjdə və ya cəza təşkil edir. Bu ayələri bir-bir ələ almadan əvvəl təqvanın tərifi üzərində duraq:

Təqva – möminin Allahın hifzi əməlinə sığınaraq axirətdə özünə zərər və cəza verəcək şeylərdən inadkarlıqla qorunaraq və günahlardan qaçaraq saleh əməllərə sarılmasıdır.

Təqva – nəfsani arzuları koralaraq ruhani istedadları inkişaf etdirməkdir. Yəni, möminin yalnız Allahın rızasını axtarması və bu sayədə Allah ilə dostluğun təminatıdır.

Təqva – qəlbi dünyadan, yəni Allahdan uzaqlaşdıran hər şeydən qorumaqla cəməli təzahürlərin inikası halına gəlməkdir.

Peyğəmbərimiz (s.ə.s) təqvanın Haqq dərgahında yeganə qiymət və qəbul olunma meyarı olduğunu Əbu Zərrə (r.a) xitabən belə ifadə etmişdir:

“Bax! Sən nə qırmızıdan, nə də qara-dan üstün deyilsən. Onlardan ancaq təqva ilə üstün ola bilərsən.” (Əhməd, IV, 158)

Təqva qalxanı

İçində olduğumuz Ramazan ayı münasibətiylə təqva-oruc əlaqəsini ələ alaraq başlayaq. Allah təala orucu əmr et-

Təqva – nəfsani arzuları koralaraq ruhani istedadları inkişaf etdirməkdir. Yəni, möminin yalnız Allahın rızasını axtarması və bu sayədə Allah ilə dostluğun təminatıdır. Təqva – qəlbi dünyadan, yəni Allahdan uzaqlaşdıran hər şeydən qorumaqla cəməli təzahürlərin inikası halına gəlməkdir.

diyi ayeyi-kərimənin sonunda “ümid edilir ki, təqva sahibi olasınız” (əl-Bəqərə, 183) buyurur. Deməli oruc təqvalı olmaq və nəfsin şərinədən xilas olmaq üçün əmr edilmişdir.

Bu baxımdan Ramazani-Şərif hətta halallardan belə riyazət halında faydalanılaraq bizə şübhəliyərdən və haramlardan uzaqlaşmağı təlim edən mənəvi təlim ayıdır. Bir ay boyu oruc tutduğumuz Ramazan ayı bizi pis xasiyyətlərdən uzaqlaşdıran, yaxşı xislətlərlə bəzəyən

fürsət mövsümüdür. Həyat mücadiləsində zəruri olan “səbir, hala riza, iradə, əzm, səbat və nəfsani arzulardan uzaqlaşma” kimi halların təlimi ilə təqvamızı kamilləşdirir.

Elə isə bu Ramazanda özümüzü hesaba çəkək: Halallardan nə qədər riyazət halında istifadə edirik? Şübhəlilərdən, haramlardan nə qədər uzaqlaşırıq? Ticari həyat, ictimai həyat, qul haqqı və s. kimi mövzulara nə qədər diqqət edirik?

Təqva sahibinin orucu mədənin açlığına əlavə olaraq dil, göz, qulaq kimi digər üzvlərə də oruc tutdurmaq şəklindədir.

Müttəqi bir adam qardaşının əti ilə orucunu pozmaz. Oruclyu ikən ağza bir şey girməməsinə diqqət etdiyi kimi, ağzından çıxan hər kəlməyə də diqqət edir. Qeybət səbəbiylə mənən insan əti yeyildiyi haqda Rəbbimizin sərt xəbərdarlığı vardır. (əl-Hucurat, 12)

Təqvanın zirvəsi bəndənin qəlbini Allahdan qafil edəcək hər şeydən uzaqlaşaraq bütün varlığı ilə Allah təalaya yönəlməsidir ki, həmin mərtəbənin sonu yoxdur. Son mərhələ isə budur:

“Ey iman gətirənlər! Allahdan lazımcınca qorxun. Yalnız müsəlman olduğunuz halda (müsəlman kimi) ölün!” (Ali-İmran, 102)

Təqva məktəbi

“Təqva sahibi olun ki, Allah (ehtiyacınız olan şeyləri) sizə öyrətsin...” (əl-Bəqərə, 282)

Bu ayədən də anladığımız kimi möminlərin ən mühüm rəhbəri təqvadır, təqva məktəbidir.

Təqva ən gözəl müəllim, ən gözəl rəhbərdir. Haqq da, batıl da təqva ilə dəqiqlik qazanır. Bununla da təqva ilə Allaha dostluq və vüsət yolunda məsafə qət edilir. Bu dostluq və yaxınlığın nəti-

cəsində Allah qulun görən gözü, eşidən qulağı, tutan əli, əql edən qəlbi olur. Bu mərtəbəyə yüksəlmək üçün qüdsi hədisdə buyurulduğu kimi fərzlərə əlavə olaraq nafilə ibadətlərlə də Rəbbin sevgisini qazanmaq lazımdır.

Bu səviyyəyə çatanlar dünyanın bir imtahan dərşxanası olduğunun idrakı içində bir həyat sürərlər. Qəlbləri ilahi əzəmət və qüdrət axışlarına aşına olar. Mallarını və canlarını Haqqın rızasına vasitə halına gətirərlər. İmanın ləzzətinə qovuşarlar, mərhəmətləri dərinləşər. Haqqa və yaratdıqlarına xidmət bir həyat tərzinə çevrilər.

Hər şeyin açarı: Təqva

Uca Rəbbimiz: “Kim Allahdan qorxsas, Allah ona (hər çətinlikdən) bir çıxış yolu əta edər və ona gözləmədiyi yerdən ruzi verər. Onun işini (dünya və axirətdə) asan edər. Allah onun (günahlarının) üstünü örtər və (axirətdə) mükafatını artırar.” (ət-Talaq, 2-5) buyurur. Buradakı bütün müjdələr bir şərtə bağlıdır. “Kim Allahdan qorxarsa”, yəni təqva sahibi olarsa.

Təqvada zirvə

Təqvada kamilliyə çatmaq üçün şübhəli şeylərdən də tamamilən qaçmaq lazımdır. Allah Rəsulu:

“Bəndə, qadağan edilən şeylərə mübtəla olma narahatçılığı ilə qadağan olmayan bəzi şeyləri də tərk etmədikcə həqiqi müttəqilərin dərəcəsinə çata bilməz.” - buyurur. (Tirmizi, Qiyamə, 19/2451; İbn Macə, Zöhd, 24)

Axirətimiz üçün bu qədər mühüm yeri olan təqva ilə bağlı bir peyğəmbər duasıyla mövzumuza vergül qoyaq:

“Allahım! Səndən hidayət, təqva, iffət və qəlb zənginliyi istəyirəm.” (Müslim, Zikr, 72)

ŞÜKÜR

“...Bir nəfəsdə iki nemət vardır (birincisi nəfəsi ala bilmək, ikincisi aldığı nəfəsi verə bilmək). Bunun üçün hər nəfəsə iki şükür lazımdır. Hər saat min nəfəs və hər nəfəsə iki şükür olmaq üzrə iyirmi dörd saatda qırx səkkiz min şükür lazımdır. Bir insan bütün işlərini buraxıb «şükür, şükür» deyərək Allah təalaya davamlı həmd və şükür etsə, yenə də şükürün haqqını verə bilməz.”

Allah üçün dost olan Şəqiqi Bəlxi ilə İbrahim bin Ədhəm həzrətlərinin, bir-birlərini irşad üçün etdikləri bir könül söhbəti əsnasında Şəqiqi Bəlxi həzrətləri soruşur:

“-Dolanışq cəhətdən nə edirsiniz?”

İbrahim bin Ədhəm:

“-Tapanda şükür edir, tapa bilməyində səbir edirik!..” deyir.

Şəqiqi Bəlxi həzrətləri:

“-Bunu, Xorasansanın itləri də edir!” dedikdə, bu dəfə İbrahim bin Ədhəm soruşur:

“-Bəs siz nə edirsiniz?”

Şəqiqi Bəlxi həzrətləri bu cavabı verir:

“-Tapanda şükür edib infaq edirik, tapa bilmədikdə yenə şükür edib səbir edirik.”

Haqq dostları Allah təalanın sonsuz nemətləri qarşısında nə qədər şükür etsələr, az olduğunun şüuruyla hər vəziyyətdə və daim şükürlərini artırmağa çalışmışlar. Çünki şükür qulun nail olduğu nemətlərə müqabil, onları lütf edən Rəbbinə qarşı özüylə, sözüylə və davranışlarıyla xalisənə bir qulluq həyatı yaşamaqdır.

ŞÜKRÜ LAZIM OLAN NEMƏT:

ŞÜKÜR EDƏ BİLMƏK

Allah təalanın sonsuz nemətləri qarşısında Ona nə qədər şükür etsək, yenə də şükür borcumuzu tam olaraq ödəyə bilmərik. Necə ki, Haqq dostlarından Mehmed Emin həzrətləri, tələbələrindən birinə yazdığı bir məktubda belə buyurmuşdur:

“...Bir nəfəsdə iki nemət vardır (birincisi nəfəsi ala bilmək, ikincisi aldığı nəfəsi verə bilmək). Bunun üçün hər nəfəsə iki şükür lazımdır. Hər saat min nəfəs və hər nəfəsə iki şükür olmaq üzrə iyirmi dörd saatda qırx səkkiz min şükür lazımdır. Bir insan bütün işlərini buraxıb «şükür, şükür» deyərək Allah

təlalaya davamlı həmd və şükür etsə, yenə də şükürün haqqını verə bilməz."

Qulun şükür xüsusiundakı bu acizliyi səbəbiylədir ki, rəvayətə görə Musa (ə.s) Allah təlalaya:

"-Ya Rəbb! Sənə şükürüm, Səndən mənə verilən ayrı bir nemətdir ki, o da ayrı bir şükür istəyir. (O halda Sənə layiqiylə necə şükür edə bilərəm?)" -dedi.

Haqq təala Musa (ə.s)-a belə vəhy etdi:

"-Hər nemətin Məndən olduğunu bildiyin vaxt, bunu şükür olaraq qəbul edəərəm." (Əhya, IV, 163)

Bütün nemətlərin Haqdan olduğunu bilməklə birlikdə, o nemətlərin bizə çatmasına vəsilə olanlara təşəkkür etmə nəzakətini göstərmək də Haqqa şükürün mühüm bir şərtidir. Necə ki, hədisi-şərifdə:

"İnsanlara təşəkkür etməyən, Allaha şükür etmiş olmaz." buyurulmuşdur. (Əbu Davud, Ədəb, 11/4811; Tirmizi, Birr, 31)

Şükür əhli bir qula, təkəcə nemətlərin qədrini bilmək kifayət etməz. Şükür nemətlərin əsl sahibini tanımaq və Ona qulluq etməkdir. Yəni nemətlər təfəkkür üfününü genişlədərək qulu Rəbbinə sövq etməli, bu vəsiləylə ürəklər də məhəbbət və mərifə-tullaha yönəlməlidir.

Bizə çox qiymətli bir hədiyyə göndərən xeyir sahibini unudaraq, yalnız hədiyyəni gətirən şəxsə təşəkkürlə kifayətlənmək nə qədər qərribə və səhv isə; nemətləri bizə çatdıran səbəblərə bağlanıb əsl səbəbkarı,

ruziyə dalıb Rəzzaqı unutmaq da, o qədər böyük bir nankorluqdur.

ŞÜKRÜN NÖVLƏRİ

Məqbul bir şükür, yalnız sözlə ifadə edilən şükür deyil. Gerçək bir şükür, bir-birinə bağlı üç ünsürdən meydana gəlir. Bunlar elm, hal və əməldir.

-Elm: bütün nemətlərin Haqdan gəldiyini bilməkdir.

-Hal: nemətlərin gerçək sahibinə qarşı təzim, hörmət və məhəbbət bəsləməkdir.

-Əməl isə: bu duyğuların tələb etdiyi minval üzrə yaşayıb şükürü felən və həqiqətən ifadə etmək, nemətləri Haqqın razılığına uyğun olaraq istifadə edib Ona üsyandan çəkinməkdir.

Allahın lütf etdiyi nemətləri Onun razı olduğu şəkildə istifadə etmək də şükürü tamamlayan xüsusiulardandır. Dilin şükürü də lazımdır, lakin kafi deyil. Şükürün saleh əməllərlə və haramlardan çəkinməklə isbat edilməsi lazımdır.

Ayrıca Allahın bizə lütf etdiyi hər üzvün də şükürü vardır. Bu isə, onlardan Allahın razı olduğu şəkildə istifadə etməklə, haram və şübhəliyələrdən qorunmaqla olur.

Unutmayaq ki, hamımız məhşərdə açılib seyr etdiriləcək bir ömür kaseti doldururuq. İlahi hesab günündə gözümüz, qulağımız, dərimiz, nəhayət bütün üzvlərimiz dilə gəlib dünya həyatında sahib olduğumuz niyyətləri və işlədiyimiz əməlləri xəbər verəcək. Bunu aye-yi-kərimə belə bəyan edir:

Bizə çox qiymətli bir hədiyyə göndərən xeyir sahibini unudaraq, yalnız hədiyyəni gətirən şəxsə təşəkkürlə kifayətlənmək nə qədər qərribə və səhv isə; nemətləri bizə çatdıran səbəblərə bağlanıb əsl səbəbkarı, ruziyə dalıb Rəzzaqı unutmaq da, o qədər böyük bir nankorluqdur.

“Nəhayət, onlar cəhənnəmə gəldikdə qulaqları, gözləri və dəriləri etdikləri əməllər barəsində onların əleyhinə şəhadət verəcəkdir.” (Fussilət, 20)

O halda düşünmək lazımdır ki, gözlərimizlə nə qədər ilahi qüdrət axışlarını duyğulu bir şəkildə seyr edib şükür etdik, nə qədər də çirkin, nəfsani mənzərələri seyr edərək günahkar olduq? Qulaqlarımızla nə qədər vəhyin, sünnənin, haqqın və xeyrin səsinə dinlədik, nə qədər də boş və mənasız şeyləri dinləyərək bu neməti ziyan etdik? Bədənimizin enerjisini hara sərf etdik? Onu ilahi hüdudlar içərisində xeyrə sərf etdik, yoxsa onunla haram və günahlara düşər olduq? Sabah ilahi ekranlarda öz həyat ssenarimizi seyr edəcəyimizi unutmaq lazımdır.

DİNİN YARISI...

Peyğəmbərimiz (s.ə.s) buyurur ki:

“İman iki qismdir. Yarısı səbirdə, yarısı şükürdür.” (Beyhəqi, Şuabul-İman, VII, s. 127)

Səbir dəyişən şərtlər altında müvazinəti pozmaq, başa gələn müsibətlərə şikayət etmədən dözümlü göstərmək, nəfsi qulluq və zifələrini ifaya və haramlardan çəkinməyə məcbur etməkdir.

Şükür isə, Haqq təalanın sonsuz lütf və ehsanlarına müqabil, Yaradana olan minnətdarlığın ifadəsi olan bütün qulluq təzahürləriylə Ona yönəlməkdir.

Dini həyatı xülasə edən bu müstəsna yerinə görədir ki, Abdullah Ənsari də islamda şükürün əhəmiyyətini belə ifadə etmişdir:

“Şükür neməti bilməyin adıdır. Çünki şükür neməti verəni bilməyə aparır. Buna görə də Qurani-Kərimdə islam və imana «şükür» adı verilmişdir.”

Şeytanın insanı sürümək istədiyi son nöqtə imansızlıq, yəni küfrdür. Deməli, daim Allaha şükür halında olmaq, bütün nemətlərin Onun lütf və ehsanı olduğunu etiraf etmək, Onun lütf etdiyi nemətlərin qədrini bilib onları xeyrə işlətmək Haqq təalanı razı edib şeytanı qəhr edən bir qulluq təzahürüdür.

Nemətlərin əsl sahibinin Allah olduğunu bilmək demək olan şükürün ziddi də küfr, yəni bütün nemətlərin Allahdan olduğu gerçəyini gizləməkdir. Bu da əbədi bir xüsrandır səbəbidir.

Haqq təalanın İblis ilə dialoqunu bəyan edən ayələr də, şükürün uca dinimizdə nə qədər mühüm bir yeri olduğunu göstərir:

İblis, Allahın əmrinə asi olub ilahi hüzdandan qovulduqda, möhlət istədi. Ona -dünyada insan oğluna yaşadılacaq olan imtahan hikmətinə görə- qiyamətə qədər möhlət verildi. O zaman İblis, Haqq təalaya belə dedi:

“(İblis) dedi: “Sən məni azdırıb yoldan çıxartdığın üçün mən də Sənin düz yolunun üstündə oturub insanlara (Sənə ibadət və itaət etməyə) mane olacam!” (əl-Əraf, 16)

Təfsirçilər bu ayeyi-kərimədəki **“sirati-müstəqim/dosdoğru yol”**dan məqsədin, **“şükür yolu”** olduğunu ifadə etmişlər. Çünki sonrakı ayeyi-kərimədə yenə şeytan, edəcəyi azdırmaların nəticəsini Haqq təalaya:

“...Onların çoxunu şükür edənlərdən tapmayacaqsan!” (əl-Əraf, 17) şəklində ifadə etmişdir. (Bax. İhya, IV, 153)

Şeytanın insanı sürümək istədiyi son nöqtə imansızlıq, yəni küfrdür. Deməli, daim Allaha şükür halında olmaq, bütün nemətlərin Onun lütf və ehsanı olduğunu etiraf etmək, Onun lütf etdiyi nemətlərin qədrini bilib onları xeyrə işlətmək Haqq təalanı razı edib şeytanı qəhr edən bir qulluq təzahürüdür.

Şükürün müəyyən bir həddi də yoxdur. Allahın sevimli qulları olan Peyğəmbərlər və Haqq dostları da əlçatmaz dərəcədəki yüksək qulluq fəzilətlərinə baxmayaraq, daim layiqiylə şükür edə bilməməyin nara-

hatlığını dilə gətirmişlər.

Peyğəmbərimiz (s.ə.s) gecələr ayaqları şişənə qədər namaz qılar, ağlamaqdan səcdə etdiyi yer islanardı. Ona:

“Ya Rəsulallah! Sizin keçmiş və gələcək bütün qüsurlarınız bağışlandığı halda niyə bu qədər özünüzü yorursunuz?” deyildikdə isə:

“*Allaha çox şükür edən bir qul olmayım-mı?..*” buyurmuşdu. (Bax. İbn Hibban, II, 386)

AZLARDAN ET!..

Həzrət Ömər (r.a) bir möminə rast gəlmişdi. O, davamlı:

“-Allahım, məni azlardan et!” deyə dua edirdi.

Həzrət Ömər (r.a) o şəxsin bu dua ilə nəyi nəzərdə tutduğunu anlaya bilmədi.

“-Nə üçün belə dua edirsən?” deyə soruşdu. O mömin, bu cavabı verdi:

“-Allah təala: **«Bəndələrimdən şükür edəni azdır!»** (Səbə, 13) buyurur. Mən də o məsud azlıqdan olmağı tələb edirəm.” -dedi.

Bu gözəl düşüncə qarşısında heyran qalan Həzrət Ömər (r.a):

“-Təəssüf mənə, hər kəs Ömərdən daha ağıllı və savadlıdır!” deyə heyfləndi. (İbn Əbi Şeybə, Musannəf, VII, 81)

Bunu o Ömər deyirdi ki, xilafəti zamanında bir çox ölkə fəth edilmiş, Bizans və İranın zəngin xəzinələri beytul-mala axmış, xalqın rifah səviyyəsi yüksəlmişdi. Lakin Xəlifə Ömər (r.a) əvvəllər olduğu kimi zərurət miqdarı ilə kifayətlənir, yamaqlı paltarıyla xütbə oxuyurdu. Onun bu halına dözə bilməyən yaxınları, qızı Hafsa anamızı elçi olaraq göndərrib, bir az imkanlarını artırmasını arzu etdiklərini bildirdilər. O isə bu cavabı verdi:

“*İki dost (Həzrət Peyğəmbərlə Əbu Bəkr) və mən, eyni yolda gedən üç yolçuya bənzəyirik.*

Allahın lütf etdiyi nemətləri Onun razı olduğu şəkildə istifadə etmək də şükrü təməmləyən xüsuslardandır. Dilin şükrü də lazımdır, lakin kafi deyil. Şükrün saleh əməllərlə və haramlardan çəkinməklə isbat edilməsi lazımdır.

Birincimiz mənzilinə çatdı. İkincimiz də eyni yoldan gedərək birinciyə qovuşdu. Mən də yoldaşlarıma çatmaq istəyirəm. Əgər çox yüklə getsəm, onlara çata bilmərəm! Yoxsa bu yolun üçüncüsü olmağımı istəmirsinizmi?” (Bax. Əhməd, Zöhd, s. 125; Şəhbəndərzadə Əhməd Hilmi, *Tarixi-İslam*, I, 367)

Yenə şükür əhli zənginlərdən olan Əb-dürrəhman bin Əvf (r.a) oruclu olduğu bir gün, iftar üçün önünə bir neçə növ yemək qoyulmuşdu. O mübarək səhabə, gözyaşları içində süfrədən qalxdı və belə dedi:

“*Musab bin Ümeyr, Uhudda şəhid edildi. O, məndən daha fəzilətli idi. Amma kafən olaraq bir xirqədən başqa bir şeyi yox idi. Onunla da başı örtülsə ayaqları, ayaqları örtülsə başı açıq qalardı. İndi isə bizə dünyalıq olaraq hər şey verildi. Doğrusu, xeyrlərimizin qarşılığının dünyada verilmiş olmasından qorxuram.*” (Buxari, Cənaiz, 27)

İLƏHİ ƏXLAQ

İnsaf sahibi olan hər insan özünə bir stəkan su verənə təşəkkürü bir vicdan borcu bilər. Fərsət düşdüündə o şəxsin yaxşılığına qarşılıq olaraq bir yaxşılıqla cavab verər. Belə olduğu halda insan oğlunun bütün nemətlərin əsl sahibi olan Rəbbinə qarşı laqeyd qalması; ağıl və vicdana yaraşmayan bir hərəkətdir.

Digər tərəfdən, Haqq təalanın nemətləri müqabilində bir yaxşılıqla qarşılıq verə bilmək də, bütün sərmayəsi “heçlik” olan insan oğlu üçün mümkün deyil. Lakin Allah təala sonsuz lütf və mərhəmətiylə bizim ən kiçik

bir xeyrimizə belə, ixlasımız nisbətində on mislindən yeddi yüz mislinə qədər mükafat verir. Bu, Onun “əş-Şəkur” sifətinin təzahürüdür. Ayeyi-kərimədə buyurulur:

“...Şübhəsiz ki, Allah (edilən xeyri) qəbul edər (mükafatını bol bol verər) və (o xeyri) haqqıyla bilər.” (əl-Bəqərə, 158)

Haqq təala qullarının saleh əməllərini, həmd, səbir, şükür, ixlas və təqva üzrə yaşadıqları qulluq həyatlarını qəbul edib onlara qat qat artıqlamasıyla mükafatlar verərək “əş-Şəkur” adını təcəlli etdirir. Məhz bu ilahi əxlaqdan hissə ala bilmək üçün şükrə sarılmaq, kamil möminlər üçün müstəsna bir könül üfүүüdür.

Necə ki, Nuh (ə.s) haqqında ayeyi-kərimədə belə buyurulur:

“...Həqiqətən, o çox şükür edən bir bəndə idi!” (əl-İsra, 3)

Nuh (ə.s) bir şey yeyib-içməsindən paltar geyməsinə qədər, hər hərəkətində daim Allah təalaya həmd edərdi. Geyinərkən, yeyərkən, içərkən “bəsmələ” çəkər; yediyini bitirincə və ya libasını çıxarınca da “əlhəmdülillah” deyərdi. Buna görə Haqq təala ona: “şükür eden bir qul” adını vermiş və şükrə təşviq üçün onun bu fəzilətini bütün insanlığa nümunə göstərmişdir.

HƏR VƏZİYYƏTDƏ ŞÜKÜR!..

Haqqın rızasına qovuşmaq Onun təqdirinə razı olmağı və yalnız varlıqda deyil, darlıqda da şükür etməyi tələb edir. Şükür, həyatın şərtləri dəyişsə də möminin dəyişməz

və sarsılmaz qəlbi bir xüsusiyyətdir.

Eyyub (ə.s)-ın halı çox ibrətli bir misaldir:

Xanımı Rəhimə Xatun Həzrət Eyyuba:

“Sən bir peyğəmbərsən, duan məqbuldur. Çox pərişan haldasan. Dua et, şəfa tap.” -dedi.

Eyyub (ə.s) isə bu mənalı cavabı verdi:

“Rəbbim mənə səksən il səhhət verdi. Xəstəliyim isə hələ səksən il olmadı. Ona görə də Haqq təaladan səhhət tələb etməyə həya edirəm.”

Eyyub (ə.s) səhhət içində keçirdiyi ömrünün şükrünü ödəyə bilməmiş olmağın xəcaləti içində Rəbbindən şəfa istəməyə utanmışdı. Onun şükür və səbrinə müqabil, “əş-Şəkur” olan Haqq təala, yəni əcr və mükafatı qat-qat artıqlamasıyla lütf edən Rəbbimiz, ona əvvəlkindən daha çox səhhət, bolluq və bərəkət ehsan etdi.

HƏQİQİ NEMƏT...

Ayeyi-kərimədə buyurulur:

“Məni xatırlayın ki, Mən də sizi yada salım! Mənə şükür edin, Məni danmayın!” (əl-Bəqərə, 152)

Şükür etmək nemətlərin bərəkətlənməsinə səbəb olur. Şükürsüzlük isə, nankorluqdur. Bu isə nemətlərin geri alınmasına və Allahın qəzəbinə səbəb olur.

Haqq aşıqləri nemətin artıb-azalması üçün deyil, verilən nemətlərə görə şükür edərək Allaha yaxınlıqlarını artırmaq üçün bu ibadəti əda edirlər.

Mövlana həzrətləri bu həqiqəti nə gözəl izah edir:

“Nemətə şükür etmək, nemətdən daha xoşdur. Şükrü sevən kimsə, şükrü tərk edərək nemət tərəfə gedə bilərmi?.. Səni dostun qapısına ancaq şükür aparar. Nemət insana oyanıq-

İnsaf sahibi olan hər insan özünə bir stəkan su verənə təşəkkürü bir vicdan borcu bilər. Fərsət düşdüündə o şəxsin yaxşılığına qarşılıq olaraq bir yaxşılıqla cavab verər. Belə olduğu halda insan oğlunun bütün nemətlərin əsl sahibi olan Rəbbinə qarşı laqeyd qalması; ağıl və vicdana yaraşmayan bir hərəkətdir.

lğın əksinə qəflət də verə bilər. Şükür etmək isə daim oyanıqlıq gətirər. Sən ağılını başına al, şükür neməti ilə həqiqi nemətə sahib ol!”

ŞÜKRÜ TƏLQİN EDƏN AY...

Hər ibadət qulun mənfəətidir. Bu səbəblə xüsusilə Ramazani-Şərif təşəkkür hissləriylə qarşılamaq lazımdır. Çünki Ramazan olmasaydı kimsə orucun feyzindən istifadə edə bilməzdi. Bunun üçün Rəbbimizə nə qədər şükür etsək azdır. Ayrıca bu mübarək ayda çox kiçik səylərə belə böyük əcrlər verilir.

Ramazani-Şərif yaşatdığı oruc tərbiyyəsiylə möhtacların halından anlamağı öyrədən, nəfslərin ehtirasını cilovlayan, səbri təlim edən, nemətlərin qədrini xatırladaraq həmd və şükrə sövq edən müstəsna bir mənəvi qazanc mövsümüdür.

Bu mübarək ayda tutduğumuz orucur bizə bir udum suyun, bir tikə çörəyin belə, əslində nə böyük nemət olduğunu xatırladır. Üzərimizdəki saysız nemətlərin şükrünü nə qədər ödəyə bildiyimizin hesabına sövq edir.

Layiqiylə ehyat edilən bir Ramazani-Şərif günahların bağışlanmasına səbəb olur. Allah Rəsulu buyurur:

“...Ramazana yetişib, ancaq bağışlanmamış olan kimsəyə təəssüflər olsun! Adam Ramazanda da bağışlanmaz isə, bəs nə vaxt bağışlanacaq?!” (İbn Şeybə, Musannəf, II, 270; Heysemi, Məcmə, III, 143)

Ayrıca içində min aydan xeyirli olan Qədr gecəsiylə Ramazan müstəsna bir qazanc mövsümüdür.

Bu mübarək ayın şükrünü ifa edə bilmək böyük bir diqqət və etina istəyir. Şükür sırf sözlə olmaz, bütün üzvlərin də şükrdə iştirak etməsi lazımdır. Oruc ibadəti də yalnız mədəyə tutdurularaq kamil mənada ədə edilə bilməz. Mədənin aclığından başqa dil, göz, qulaq kimi digər üzvləri də günahlardan mühafizə etmək zəruridir ki, oruc cəhənnəmə qalxan olsun.

Həmçinin bu mübarək ayda iç dünyamızı yoxsul və kimsəsizlərə açmaq, tənhalərin yanında olmaq, mərhəmətimizi artırmaq; sədəqələri, fitrə və zəkatları sevrək və candildən vermək, verərkən alana təşəkkür içində olmaq, möhtacı minnət altında qoy-

mamaq; namazlarımızı, təhəccüdləri, təravihləri Rəbbimizlə müstəsna bir rabitə halında qılmaq lazımdır.

NƏHAYƏT

Bütün fəzilət sərəfətlərini bizə versələr, ən nəhayət bu bir insan ömrü içində istifadə ediləcək qədər bir mənfəətdir. Ölüm onların hamısını əlimizdən alacaq və dünya sərəfəti yenə dünyada qalacaq. Allahın lütf etdiyi iman neməti isə sonsuz bir səadətə aparacaq. Bu səbəblə bizim ən mühüm vəzifəmiz; Allahın lütf etdiyi imanın əvəzini şükrə, minnətdarlıq hissləriylə Allaha ödəyə bilməkdir. Ən mühüm məsələmiz isə şükür borcunu ödəyərək səlim və pak bir qəlblə ilahi hüzurə qovuşa bilməkdir.

Daim düşünməliyik ki, bir əvəz ödəmədiyimiz halda, sırf ilahi lütf ilə insan olaraq, mömin olaraq, Məhəmməd ümməti olaraq dünyaya gəldik və Qurani-Kərimə müxatəb qılındıq. Bütün bunlara nə qədər şükür etsək azdır.

Maddi nemətlərin əksəriyyətində heyvanlarla müştərekliyimiz vardır, fərqu isə çox azdır. Bizi heyvanlardan ayıraraq insanlığa ucaldan əsl nemətlər, bu mənəvi nemətlərdir. Lakin bu nemətlərin nə qədər şükrü içindəyik? Dünvəvi bir şeylə nə qədər sevinirik; bizi əbədi səadətə aparacaq olan iman nemətinin və Məhəmməd ümməti olmağın nə qədər minnətdarlığı, sevinci və şükrü içindəyik?

Haqq dostu **Mövlana həzrətləri** buyurur ki:

“Nemətlərinə, ehsanlarına nail olduqda Allaha şükür et; lütfünü gördüyün adama da təşəkkür et, onu an! Məhz bu səbəblədir ki, Allah təala: «Peyğəmbərə salavat gətirin!» buyurdu. Çünki Həzrət Məhəmməd (s.ə.s) möminlərin hər zaman müraciət etdikləri müstəsna və bənzərsiz varlıqdır!”

Ya Rəbb! Peyğəmbərlər Sultanı Həzrət Məhəmməd (s.ə.s)-ə ümmət olma şərafətinin şükrünü layiqiylə ədə edə bilməyi bizə nəsib et! Üzərimizdəki nemətlərini artır! Şükrümüzü daha da artır! Həqiqi şükür əhlinin mərtəbəsinə çatdıracaq bir şükür halını könüllərimizə ilham et!

Amin!..

QAFQAZ İSLAM ORDUSUNUN 91-Cİ İL DÖNÜMÜNƏ

Bir çox mədəniyyətlərə beşiklik edən, strateji mövqeyə malik olan ölkəmiz tarix boyunca mənfur niyyətli yadelli işğallarına məruz qalmış və hər zaman da tarixin bu sınağından üzüağ çıxmışdır. Bu sənəqlərdən biri də keçən əsrin əvvəllərində gerçəkləşmişdir.

1918-ci il idi. Azərbaycan Cümhuriyyəti yeni qurulmuşdu. Öz havadarlarına arxalanan erməni işğalçıları yenə dədəbaba torpaqlarımıza göz dikmiş və Azərbaycanın bir çox bölgələrində, o cümlədən paytaxtımız Bakıda kütləvi qırğınlar törətmişdilər. Hələ yeni müstəqillik əldə etdiyi üçün nizami ordusu olmayan Azərbaycan çox çətin vəziyyətlə qarşı-qarşıya idi. Bir tərəfdən türk qanına susamış rus bolşevikləri, bir tərəfdən onların əlaltıları olan erməni daşnaq birləşmələri, bir tərəfdən də ingilis imperalistləri Azərbaycan üzərində öz maraqlarını təmin etmək uğrunda mübarizə aparırdılar. Həmişə Anadolu türklərinə heç bir qarşılıq gözləmədən maddi və mənəvi dəstək olan Azərbaycan türkü çətin vəziyyətdə idi. Hələ bir neçə il əvvəl Çanaqqala savaşında da Azər-

baycanın mərd övladları Osmanlı igidləri ilə dastan yazmışdılar. Bu gün isə yerlər dəyişmişdi. Qafqazdan gələn bu fəryad səslərinə Anadolu türkləri cavab verməliydi. Məhz belə bir vaxtda 1918-ci ilin martında yaranan Qafqaz İslam Ordusu Batumdan keçərək Azərbaycan istiqamətində hərəkət etdi. Qafqaz İslam Ordusu böyük bir qüvvə ilə Gəncədən Bakı istiqamətində hərəkətə başladı. Keçdiyi hər yerdə rus-bolşevik və erməni-daşnaq qüvvələri ilə vuruşan Qafqaz İslam Ordusu düşmən qüvvələrini zərərsizləşdirsə də çox şəhid verdi. Vətən torpaqları şəhidlərin qanı ilə sulandı. 1918-ci ilin sentyabrın 15-də Nuru Paşanın son hücum əmri ilə Bakı erməni-daşnaq və rus-bolşevik birləşmələrindən təmizləndi. Artıq Bakı səmalarında Azərbaycan Cümhuriyyətinin üçrəngli bayrağı dalğalanırdı...

Bu gün Çanaqqalada və Bakıda şəhidlər xiyabanında, xəritə üzərində ayrı, ancaq dili, dini, mədəniyyəti bir olan və hər zaman bir-birinə dəstək olmuş, bu yolda canlarını qurban vermiş Azərbaycan və Türk şəhidləri qucaq-qucağa yatırlar. Tarixdə bənzərinə rastlanmayan və heç bir qarşılıq gözləmədən edilən bu fədakarlıqlar xalqlarımızın yaddaşında silinməz izlər buraxmış və gələcək nəsillərə nümunə olmuşdur. Şəhidlər millətlərin vətən torpağına əkdii ölməz fidanlardır. Şəhid qanları ilə suvarılan vətənin hər qarışı əzizdir, müqəddəsdir və vazkeçilməzdir. Bir mütəfəkkirin çox gözəl bir sözü var: “Bir ölkəyə, bir torpağa abidələrimizi inşa etmisinizsə və o torpaqda yatan şəhidləriniz varsa o torpaq sizindir.”

1918-ci ildə Osmanlının son dövrlərində Bakını qəsb edən erməni işğalçılarına qarşı və həmçinin Azərbaycanın is-

tiqbalı üçün yaradılan “Qafqaz İslam Ordusu”nun əziz şəhidləri bu gün Azərbaycanın bilinən və bilinməyən hər səmtində bu vətənin keşiyində duran müsəlləh əsgər kimi öz ruhaniyyətləriylə vüqarla dururlar.

Bakıdakı “Şəhidlər Xiyabanı” Azərbaycanda və ümumiyyətlə Türk dünyasında bir simvol məhiyyəti daşıyır. Bakının ən yüksək yerində azərbaycanlı qardaşları ilə qucaq-qucağa yatan Qafqaz İslam Ordusunun igid ərlləri sanki bu gün belə erməni işğalçıların qorxulu rəyasıdır.

Şəhidlərimizin fiziki mənada qəbirlərinin olması onların nəvələri üçün bir iftixar səbəbidir. Çünki millət ola bilmək və dünya xalqları arasında özünə xüsusi yer tapa bilmək üçün ən mühüm amil vətən yolunda qurban gedənlərimizə göstərdiyimiz hörmətdir.

Şəhidlər Xiyabanındakı Qafqaz İslam Ordusunun xatirəsini əbədləşdirmək üçün ucaldılan abidə və fəxri məzarlar həm Türkiyə-Azərbaycan qardaşlığının ölməz nişanəsi, həm də vətən uğrunda şəhid olan igidlərin əziz xatirəsinə göstərilən dərin ehtiramın ifadəsidir. Bu, eyni zamanda mərhum prezident, ulu öndər Heydər Əliyevin “Biz iki dövlət, bir millətlik” sözlərinin təsdiqidir.

Unutmamaq lazımdır ki, əgər bu gün biz vətənimizdə azad və firavan bir şəkilə yaşayıırıqsa, bunu vətənin hər qarışı üçün canını fəda etmiş igid övladlara borcluyuq. 20 yanvarda, Qarabağda, Xocalıda şəhadət şərbətini içənlərə hər zaman minnət borcumuz vardır və biz bu borcu ancaq əziz şəhidlərimizin ruhunu narahat edəcək hər cür vəfasızlıqdan uzaq duraraq yerinə yetirə bilərik.

Şəhidlərimizin ruhu şad olsun...

ŞƏRƏFLİ ÖMÜR YOLU

“... şairliyi Allah sevgisi olan, misraları xalqın arzu və istəklərindən süzülüb gələn, mənəvi dəyərlərimizi qəlbinin qanıyla yazıya köçürən” görkəmli şair, dramaturq, ictimai xadim Hidayət Orucovun ecazkar söz sənəti haqqında bu səmimi etiraf söz sərrafı Məmməd Aslanındır. Müəllifin “torpaqdan göyərən misralar”ını, eləcə də soydaşlarımızın tarixini yaddaşlara köçürən xatirələrini vərəqlədikcə ürəyimdən keçənləri qələmə almaq istədim.

“Ömrümün çəhlimləri” adlı seçilmiş şeirlər kitabını, “Burdan min atlı keçdi” xatirələr nəşrini vərəqlədikcə vətəndaş vicdanının səsi ilə yazılmış poetik misralar və tarixi, publisist təsvir məqamlarının burulğanında bir rahatlıq tapdım.

Müəllifin “Burdan min atlı keçdi” kitabına daxil etdiyi “Həsən Səfərov (1930-1983) və ya daha bir qurban” adlı xatirəsində 1962-1982-ci illərdə Qərbi Azərbaycanda Respublika Ali məhkəməsinin üzvü olan, 4 dəfə dalbadal bu vəzifəyə seçilən Həsən müəllim haqqında maraqlı bir məqam yaddaşıma həkk oldu. Yazı qəhrəmanının dilindən eşitdiyi mənalı yaşam fəlsəfəsi Şeyx Nəcməddinin sadə örnək timsalında təqdim olunmuşdur:

“- Şeyxin xanəgahına gələn-gedən çox olarmış, yolu düşən qonaqlar gecə arxayın-arxayın yatar, yuxuya gedərmişlər. Şeyx isə səhərəcən yatmaz, onların çirklənmiş, toz basmış paltarlarını öz əli ilə tərtəmiz yuyub-qurudar, yuxudan oyananda qonaqlara təqdim edib gülə-gülə yola salarmış. O qonaqlardan heç birinin adı tarixə bəlli deyil, minmi, on minmi müsafir gəlib-gedib bu xanəgaha,

Bəzən fikirləşirəm ki, söz-sənət, ədəbiyyat yolunun kamillik zirvəsində dayanan adamların dövlət məmuru kimi çalışması dövlətçiliyin ən gözəl siyasətidir. Ona görə ki, onlar sadə insanların hər hansı problemini özününkü bilib onun həlli yollarını axtarıb tapmağı, insanlara daha yaxın həmdəm olmağı bacarırlar.

kim bilir? Amma Şeyx Nəcməddinin adı yadda qalan olub...”

Həsən Səfərov, Qəşəm Aslanov, Mehdi Həsənov kimi onlarca, yüzlərcə insanlar gözəl, xeyirxah, saleh əməlləri ilə yaddaş tarixində dillər əzbəri olub unudulmayıblar.

Bir səmimi etirafımı bu yazıya əlavə etmək istədim. Hidayət müəllim özü də həyatı və yaradıcılığı haqqında xatirələrini yazdığı həmin o insanların bariz davamçılarından biridir. Ötən əsrin 80-ci illərində onun İrəvandan Bakıya gəlişini, “Gənclik” nəşriyyatında məsul vəzifəyə təyin olunduğunu xatırlayıram. Kitablarının nəşr olunması ilə “süründürməçilik” girdabında ümidini itirən neçə-neçə yazarın gözüne elə bil təzə çıxan günəşin işığı düşmüşdü. Nəşriyyatın küncündə toz basmış kitabların nəşri o illərdə mənə nağıl kimi görünürdü. Bəzən fikirləşirəm ki, söz-sənət, ədəbiyyat yolunun kamillik zirvəsində dayanan adamların dövlət məmuru kimi çalışması dövlətçiliyin ən gözəl siyasətidir. Ona görə ki, onlar sadə insanların hər hansı problemini özününkü bilib onun həlli yollarını axtarıb tapmağı, insanlara daha yaxın həmdəm olmağı bacarırlar.

Xeyirxah, xoşsifət insan görəndə
Fərəh yığnağıyam, şəriyyətəm mən
– beytində şairin poetik dünyasının
və şair məninin mənə, fikir yükü onun
ürəklərə gətirdiyi xoşməramın açıq etirafıdır.

Bu dünyada özü kimi saf, xoşməramlı insanların sorağında olan şairin ömür mükafatı elə Allahın ona bəxş etdiyi yazıb yaratmaq sevgisidir.

İnsan çox yaşasa – doxsan il, yüz il...
(İllər dahinin də belini əyir).
Sevginin ömrüsə illərlə deyil,
Tarixin yaşıyla ölçülməlidir.

Sözün cilvəsində şair sevgisinin tarixin özü qədər qədimlərdən gələn sədası təbii və yeni görünür. Bu kimi şeirlər fəlsəfi fikir biçimində oxucu ürəyində xoş duyğular yaradır.

Onun “Doxsan birinci il” adlı şeirinin son bəndində şair Məmməd Aslan demişkən “torpaqdan göyərən misralar”ın birbaşa oxucu yaddaşına həkk olan cazibəsi vardır:

Tanrı! Dərgahında bir misra olum,
Könül! Allahından sən hünər istə!
Saçım da qalmadı, bir əlçim yolum,
Səpim Şəhidlərin məzarı üstə.

İllər tələsə-tələsə ömrümüzdən yarpaq kimi tökülüb tarixin bir küncünə düşür. Və indi 2009-cu ilin tarixi yaddaşında cilvələnən mübarək Ramazan ayında Hidayət Orucovun sənət dünyası haqqında səmimi duyğuların xoş ovqatındayam.

Onun qulağımda cingildəyən düz 30 il əvvəl – 1979-cu ildə ürəyimdən qopan bir beytini xatırlatmaq fikrinə düşdüm:

Dünyada kişitək yaşaya bilsə,
Məzardan sonra da yaşayar insan.

İlahi eşqin qanadlarında uca Allahımızın Türk övladına bəxş etdiyi bir ömrün yazılarına nəzər salanda Türk bədii sənətinin, poeziyasının varlığına heyrət və heyranlığımı ifadə etmək istədim.

“Burdan min atlı keçdi” adlı klassik, tarixi-publisistik xatirələr kitabı Hidayət Orucovun vicdanının hökmü ilə yazdığı gözəl bir toplu kimi dəyərləndirilməli-

Bir vaxtlar “Tanrı dərgahında bir misra” olmaq arzusunda, məramında olan, öz imzasını sadəcə Hidayət kimi tanıdan Hidayət Orucovun həyat yolu və yaradıcılığı mənə dağların döşündə könül oxşayan, cazibədar bir talanı xatırlatdı. Bu, sevən və sevilən bir sənət yolçusunun könüllərdə yaratdığı dastanın sanki bənzərsiz görüntüsüdür.

dir. Tariximizin, torpağımızın ayrılmaz bir parçası kimi indi ürəyimizin göynərtisinə çevrilən qədim Qərbi Azərbaycanın unudulmaz günləri və tarixi yaddaşı haqqında bir xatırlamadır bu kitab. “... hərə öz atını minib getdi və o kainatda elə portretlər, elə cizgilər, elə epizodlar gördüm ki... onlar yalnız mənim xəyalımda, yaddaşımda yaşamalı deyil, oxucu yaddaşına köçürülməlidir. Və onları mən yazmasaydım, bəs kim yazacaqdı?” yazan müəllifin xatirələr toplusunun içindən boylanın min birinci atlı mənə kitab müəllifinin özü olduğunu xatırlatdı.

Təkəm seyrək Hidayət müəllimi görəndə, ya da kitablarını vərəqləyib oxuyanda elə bilirəm ki, uşaq vaxtı nağıllarda oxuduğum bir atlı həmişə Allah sevgisi ilə bizi doğma yurd yerlərinə çəkib aparmağa həyanımız olacaqdır.

“... Ancaq haçansa o torpaqlarımıza qayıdacağıq! Mən bunu inamla deyirəm, - bizim xalqımız heç vaxt qonşu ərazisinə, yad torpağına göz dikməyib, amma vaxtilə itirdiyi ana torpağını haçansa özünə qaytarıb”. Türk övladlarının öz doğma və qədim torpaqlarından didərginliyi və onların çəkdiyi məhrumiyyətləri müəllifin kitabının heç vaxt unudulmayan həqiqətləri olduğuna şəkk-şübhə etməyənlər doğma torpaqlara qayıdışın qətiliyinə, onun çin olacağına inanırlar.

1963-cü ildə “Nəyin var?” ilk şeri ilə ədəbiyyat aləminə gələn Hidayət müəllim

sonralar bir sıra klassik, müasir yazıçı, şairlərin əsərlərini sevə-sevə dilimizə tərcümə etmişdir. İngilis intibah ədəbiyyatının tanınmış şairi və dramaturqu Vil-yam Şekspirin “Yaxşı qurtaran iş yaxşıdır” pyesinin dilimizə tərcüməsi onun sənət düşüncəsinin və böyük zəhmətinin uğuru olmuşdur. İrəvan Azərbaycan Teatrında dəfələrlə tamaşaya qoyulan bu pyesin Qərbi Azərbaycanın mədəni həyatında yeni hadisə kimi dəyərləndirilməsi o dövrdə xəyanətkar erməni qonşularımızın ürəyincə olmamışdı. Ona görə ki, eyni adlı əsərin erməni dilinə tərcüməsi və tamaşası Azərbaycan teatrının sənət uğurundan çox-çox uzaqlarda dayanmışdı.

Amerikanın məşhur qadın yazıçısı Harriet Biçer Stounun bu ölkədə quldarlığın dəhşət və vəhşiliklərinin ilk dəfə ədəbiyyatda gözəl təsvirini verən “Tom dayının koması” romanının Azərbaycan türkcəsinə tərcüməsi də Hidayət müəllimin mütərcimlik fəaliyyətinin sənət uğurlarından birinə çevrildi.

Bir vaxtlar “Tanrı dərgahında bir misra” olmaq arzusunda, məramında olan, öz imzasını sadəcə Hidayət kimi tanıdan Hidayət Orucovun həyat yolu və yaradıcılığı mənə dağların döşündə könül oxşayan, cazibədar bir talanı xatırlatdı. Bu, sevən və sevilən bir sənət yolçusunun könüllərdə yaratdığı dastanın sanki bənzərsiz görüntüsüdür.

ŞEYXÜLİSLAM ALLAHŞÜKÜR PAŞAZADƏ “ŞƏRƏF” ORDENİ İLƏ TƏLTİF OLUNDU

Avqustun 26-da Qafqaz Müsəlmanları İdarəsinin sədri Şeyxülislam Allahşükür Paşazadənin 60 yaşı tamam oldu. Sadəcə Azərbaycan xalqının deyil, bütün qafqazlıların qəlbində özünə yer etmiş bu gözəl insan 60 yaşına qədəm qoyduğu gündə ölkə başçısı Cənab İlham Əliyev tərəfindən Azərbaycan Respublikasında vətəndaşların vicdan azadlığının təmin olunmasında böyük xidmətlərinə görə “Şərəf” ordeni ilə təltif edildi.

Qafqaz Müsəlmanları idarəsinin sədri Şeyxülislam Hacı Allahşükür Paşazadə həzrətlərinin 60 illik yubileyinin təntənəli surətdə qeyd edilməsi Azərbaycanın və bütünlükdə Qafqazın ictimai-si-

yasi, dini və mədəni həyatında olduqca mühüm hadisədir. Məhz belə bir zamanda Hacı Allahşükür Paşazadə həzrətlərinin ləyaqətli şəxsiyyəti və yorulmaz fəaliyyəti bir daha hər bir vətənsəvər, sülhsevər insanın təsəvvüründə canlanır. Ömrü boyu bütün xalqları sülh şəraitində, əmin-amanlıq içərisində yaşamağa, xüsusilə Qafqaz xalqlarını sağlam qonşuluq prinsipinə davət etməklə keçirən və bu sahədə əlindən gələni əsirgəməyən Hacı Allahşükür Paşazadə hər birimizin baş tacıdır. Şeyx həzrətlərinin 1992-ci ildə Azərbaycanın, Dağıstanın, Kabardin-Balkariyanın, Gürcüstanın, İnquşetiyanın, Çeçenistanın, Qaraçay-Çerkesiyanın, Adıgeyin dini xadimləri tərəfindən Qafqaz xalqlarının Ali Dini Şurasının sədri seçilməsi onun bütün Qafqazdakı nüfuzundan xəbər verir.

Biz də İrfan jurnalı olaraq bütün Qafqazın şeyxi Hacı Allahşükür Paşazadə həzrətlərini ölkə başçısı tərəfindən “Şərəf” ordeninə layiq görülməsi və 60 yaşının tamam olması münasibətilə təbrik edirik!

ACI BİBƏR HALVASI

Acı bibər rütubəti çox sevər. Həddən artıq istidən də, sıfırın altına düşən soyuqlarda da xoşlanmaz. Bibərin acılığını artıran iki ünsür havaların isti keçməsi və bibərin kifayət qədər rütubətli şəraitdə olumasıdır.

Neyzən Təvfikin “Eşqin leylasını tapdınsa söylə, Məcnundan eşidib rəvayət etmə” sözüylə “sənin acı bibərlə nə işin var, başqa mövzu tapmadınmı?” deyə bilərsiniz.

Haqlısınız. Acı bibərin diyarı Urfadan (rəvayətlərə görə Urfalıları işğal xəbəri gəldikdə o qədər də təlaşa düşməmişlər. Düşmənin bibər sahələrini dağıtmağa başladı deyildikdə ayağa qalxaraq düşməni ərazidən çıxarmışlar), Antepdən və ya Google-dan nəql etmirəm. Uşaqlığında acı bibərləri sulamış, yeməklərə atılması üçün tez-tez yığmış, hətta bir gün küçədə söyüş söydüyümü eşidən anam tərəfindən evə çağrılaraq ağzı, dili, dodağı yeni dərilmiş bir bibərlə yandırılaraq havaya tullanmış biri olaraq ən az 600 kəlmə söz açmağa haqqım olduğunu düşünürəm.

Kim deyir, təlim-tərbiyə tamamilən sevgi üzərinə qurulmalıdır? Sevgi quşun bir qanadı isə, qorxu və cəza da digər qanadıdır. Bu gün dilimə gələn min söyüşün 999-nu geri çevirə bilərəmsə bunun səbəbi ümmi, yəni oxuyub-yazma bilməyən anamın dilimi-ağzımı didərlə yandırmasıdır. İddia edirəm ki, əgər anam sadəcə nəsihət etsəydi 1000 söyüşdən 999-nu ağzımdan çıxaracaq, bəlkə birini saxlaya biləcəkdim. Bu səbəblə ağzından söyüş çıxan dost, qohum və qonşuları gördükcə ürəyimdə “Anacan, nə yaxşı ki, ağzımı bibərlə yandırmısan, acı bibəri yaradana şükürlər olsun, yaxşı tərbiyə üçün bəzən yandırmaq gərək” –deyirəm.

Həz. Peyğəmbərimizin Təbuk səfərində iştirak etməyən 3 səhabə ilə 50 günə yaxın danışmaması yandırma və həsrətlə müalicə deyilmə? Yandıraraq müalicənin ən şiddətlişi ən çox istifadə olunduğu halda ən az anlaşılan eşq yoluyla gerçəkləşir.

Bibərin susuz qaldıqda acısının şiddətləndiyini demişdik.

Buna bənzər hal insanlar və cəmiyyətlər üçün də keçərlidir. Susuz qalaraq quraqlıqda çatlamış insanların və cəmiyyətlərin yaşadığı fiziki acılara ancaq göydən düşən rəhmət damcıları (yağış) əlac olur.

İnsanlığ tarixi ölümdən qurtulmaq, sonsuz həyata bu dünyada ikən qovuşmaq həsrəti və cəhdləri ilə doludur. Ölümsüzlük ikisiri axtarmağın və abi-həyat inancının əsas səbəbi bu həsrət və cəhddir. Suyun azlığının bibərin acılığını artırması kimi, ölümsüzlük bəxş edən abi-həyatın tapılmaması da Mövlana və s. Haqq aşıqlərini istisna tutaraq əksər insanın ölüm acısı yaşamasına səbəb olmuşdur. Dünyadakı ən yaygın və ən dərin qorxu olan ölüm yaşanan acıların ən şiddətlişidir.

Doğruluq, mərdlik, həqqaniyyət də ədəbiyyatda “abi-ədalət” (ədalətin, doğruluğun suyu) terminiylə suya bənzədilmişdir. Suyun bəsləyici, böyüdücü, rahatladıcı təsiri ədalət, doğruluq və mərdliyin suya bənzədilməsiylə ifadə edilmişdir. Susuzluğun bibərin acısını artırması kimi cəmiyyətdə haqq, ədalət, insaf, doğruluq suları azaldığı zaman acı, üsyan, haram, haqqın tapdanması və günahlarda artışı meydana gəlir. Qurana görə yaradılan hər şey sudan yaradılmışdır. (əl-Ənbiya, 30) Sudan yaradılan varlıqların həyatlarını davam etməsi su ilədir. Bu mənada yağış damcısı ilə buğda dənəsi arasında bir fərq yoxdur. Hər ikisi də sayılmayacaq qədər çoxdur. Buğda yağışı, yağış da buğdanı sevir. Buğda sünbülləri başlarını əyərək ehtiyacları olan suyun enişini “əl-Mürid”dən istəyərək arzuhal edirlər.

Quran dilində yağış və vəhy haqqında endirilmə mənasına gələn inzal sözündən istifadə olunur. Yağış bədən, vəhy də qəlbin və aqlın suyudur. Yağış suyunun azlığı bibəri acılaşdırır. Vəhyin böyüdücü və cücərdici suyunun azalması da zülm, haqsızlıq və göz yaşı mənalarına gələrək bibər kimi sadəcə dili-ağızı yandırmaq bir tərəfə, Romaların yandırılmasına səbəb olur. Müslə

edə bilmək üçün (döyüşdə öldürülən düşmənin burnunu-qulağını kəsmək, gözünü çıxartmaq) kin, intiqam və qəzəb atəşinin ürəkdəki insaf, etidal, həddi aşmamaq və mərhəmət deyilən rəhmət sularını buxarlaşdırmalıdır.

Zülm ədalət və haqqaniyyətin su ilə bənzərliyinin əksinə qaranlıqlarla və ya qara dumanlarla simvollaşdırılmışdır. Qara dumanların olduğu yerdə görmə problemi və yanan atəşin verdiyi zərərlər vardır. Qaranlıqlarda gəzmək isə yıxılmaq və harasa dəymək riski daşması səbəbiylə hər an acılar doğurur.

Nəticə olaraq cənnət dünyadakı dadlardan, zövq və ləzzətlərdən qat-qat artığının olduğu məkandır. Eyni hal cəhənnəm üçün də keçərlidir. Dünyada zülmün qaranlıqlarından daha qara, atəşindən və dumanından daha qüvvətlişi də bir başqa məkanda taliblərini gözləməkdədir.

Acı bibərin acılığının yanında bal-qaymaq sayıla biləcəyi əzabdan qorunmaq duasıyla...

Quran dilində yağış və vəhy haqqında endirilmə mənasına gələn inzal sözündən istifadə olunur. Yağış bədən, vəhy də qəlbin və aqlın suyudur. Yağış suyunun azlığı bibəri acılaşdırır. Vəhyin böyüdücü və cücərdici suyunun azalması da zülm, haqsızlıq və göz yaşı mənalarına gələrək bibər kimi sadəcə dili-ağızı yandırmaq bir tərəfə, Romaların yandırılmasına səbəb olur.

KÜÇƏ SÜPÜRƏN NAZİR

Müstəqilliyini itirən, üçrəngli bayrağı ayaqlar altına atılan Azərbaycan işğalın ilk günlərini, aylarını yaşayırdı. Gəncə üsyanı qan içində boğulmuş, Azərbaycan milli ordusunun 12 generalı, 100-dən artıq zabiti bolşeviklər tərəfindən güllələnmiş, Hərbiyyə Nazirliyinin əməkdaşları və yüzlərlə yüksək rütbəli zabiti həbs edilmişdi. 1920-ci ilin yayı iki il əvvəli – 1918-ci ilin yayını xatırladırdı. Yenə də əli silahlı bolşeviklər və ermənilər Bakı küçələrində at oynadırdılar. Şəhərdə bir xaos hökm sürürdü.

... Bir həftəyə yaxın idi ki, dənizkənarı küçədə yaşayanlar hər gün general libaslı bir qocanın küçə süpürdüynün şahidi olurdular. Çoxları əlində süpürgə tutan bu qoca generalı yaxşı tanıyırdı. Məhz buna görə də öz acizliklərindən utanaraq generalla üz-üzə gəlməkdən çəkinir, onun xəcalət çəkməsini istəmirdilər. Generalı tanıyanların bəzisi zəmanəyə söylə-söylə başını aşağı salaraq bu küçədən uzaqlaşmağa tələsir, bəziləri isə yollarının xeyli uzanmasına baxmayaraq başqa küçələrlə evlərinə, ya da özlərinə lazım olan yerə gedirdilər. Lakin bu generalın küçə süpürməsinə həvəs və maraqla, kinayə və istehza ilə baxanlar da az deyildi və bunların da əksəriyyəti qeyri-türklər idi. Qoca isə heç nəyə və heç kimə fikir vermədən öz işini görürdü. Bir vaxtlar Rus çarının döyüş mükafatı ola-

Bir həftəyə yaxın idi ki, dənizkənarı küçədə yaşayanlar hər gün general libaslı bir qocanın küçə süpürdüynün şahidi olurdular. Çoxları əlində süpürgə tutan bu qoca generalı yaxşı tanıyırdı. Məhz buna görə də öz acizliklərindən utanaraq generalla üz-üzə gəlməkdən çəkinir, onun xəcalət çəkməsini istəmirdilər.

raq verdiyi brilyantlarla bəzədilmiş qızıl silahı tutan əli indi süpürgə tutmağa məcbur etmişdilər. Həmişə tapşırılan işi vicdanla yerinə yetirən general indi də heç kimə baxmadan əlindəki süpürgə ilə küçələri zir-zibildən təmizləyirdi və yaxşı başa düşürdü ki, küçələri zir-zibildən təmizləmək mümkün olsa da, ölkəni bolşeviklərdən, daşnak tör-töküntülərindən təmizləmək çox çətin olacaq. Yaşı 60-ı ötmüş general belini dikəldərək süpürgənin ağacına söykəndi. Əvvəlcə Xəzərin şiltaq ləpələrinə baxdı, sonra nəzərləri daha uzaqlara dikildi. Bir anlığa özünü döyüş meydanında, Port-Arturda gördü. 1904-cü ildə Rus-Yapon müharibəsinin ən ağır döyüşlər gedən yeri məhz Port-Artur qalası idi. General-mayor Səmədbəy Mehmandarov qalanın düz 332 gün müdafiəsində ilk gündən qalanı təslim alana qədər mərdliklə döyüşdü. Lakin qalanın yeni təyin edilmiş qorxaq və cəsarətsiz komendantı general Stessel S. Mehmandarov və digər zabitlərin son mərmisi, son gülləyə qədər döyüşmək təklifinə əhəmiyyət verməyərək qalanı təslim etdi. Yaponlar əsgərləri əsir götürür, zabitlərdən isə bir daha Yaponiyaya qarşı vuruşmayacaqları haqda yazılı iltizam alandan sonra onlara Rusiyaya qayıtmağa icazə verirdilər. S. Mehmandarov zabiti şərəfini alçaldan bu təklifdən imtina etdi. Hərbi əsirliyi rüsvayçı və şərəfsiz azadlıqdan üstün tutdu. Yaponiyada əsirlik həyatı başladı. Lakin bolşeviklərdən fərqli olaraq yaponlar bu mərd generalın əlinə süpürgə verib küçə süpürtdürmədilər. S. Mehmandarov 1906-cı ildə Portsmut müqaviləsindən sonra Rusiyaya qayıda bildi.

Şuşanın adlı-sanlı Mehmandarovlar nəslinin davamçısı olan Səməd bəyin atası Sadiq bəy dövlət qulluqçusu idi və

Lənkəranda işləyirdi. Məhz bu səbəbdən də əslən qarabağlı olan Səməd bəy 1856-cı ildə Lənkəranda dünyaya göz açdı. Müəllim, ya da mühəndis olmasını arzulayan atasının istəyinin əksinə gedərək hərbiçi olmaq arzusu ilə 1873-cü ildə Peterburqa getdi və orada II Konstantin hərbi məktəbinə daxil oldu. İstedad və bacarığı sayəsində xidmət pillələri ilə sürətlə irəliləyərək qısa bir müddətdə podpolkovnik rütbəsinə layiq görüldü.

S. Mehmandarov haqqında yazılanları oxuyuram:

1900-1901-ci illərdə uzaq şərqdə çinlilərlə döyüşlər gedir. Batareyaya komandiri podpolkovnik Mehmandarov Kiçik Xinqan dağ silsiləsini düşmənin hücumundan qorumaq tapşırığı alıb. Zabək vilayətinin rəisi general-mayor Rennenkampf Sisikara şəhərindən çıxan silahsız, hərbi paltarda olan iki dəstə düşmənin əsgərinə atəş açmağı Mehmandarova əmr edir. Get-gedə əmrlər hədəyə çevrilsə də Səməd bəy silahsız insanlara atəş açmağın zabiti şərəfinə ləkə gətirəcəyini bildirərək düşməninə atəş açmır...

İstər-istəməz 1990-cı ilin 20 yanvarındakı hadisələr kino lentini kimi gözələrimin qabağından keçir. SSRİ-nin müdafiə naziri Yazovun əmrini artıqlaması ilə yerinə yetirən, silahsız insanları, qocaları və uşaqları güllə yağışına tutan, tanklar altında parçalayan general Dubinyakı xatırlayıram. General mündiri, bir-birindən fərqlənən iki nəfər...

... I Dünya müharibəsində Səməd bəy daha da məşhurlaşdı. İvanqorod şəhərini alıb Lodr şəhərinə güclü hücum təşkil edən almanlar sürətlə irəliləyərək geri çəkilən rus qoşunlarını mühasirəyə almağa çalışırdılar. Bu vaxt əsl sərkərdəlik bacarığı nümayiş etdirən S. Mehmandarov

rov bir zaman at belində Altaylardan Avropanın mərkəzinə qədər qılinc vura-vura çatan əcdadları kimi qısa və kəskin bir söz dedi: “Vəziyyət ağırdır, hücum keçirəm.” Bu isə öləndə də kişi kimi ölmək lazımdır demək idi. Döyüşdə gül-ləni kürəkdən yox, sinədən almalısan demək idi.

İki rus ordusunun geri çəkildiyi bir zamanda Mehmandarovun 81-ci Abşeron, 82-ci Dağıstan, 83-cü Samur və 84-cü Şirvan alaylarından təşkil olunmuş diviziyası düşməyə ağır zərbə vuraraq alman generalı Makkenzini geri çəkməyə məcbur etdi və eyni zamanda iki rus ordusunu mühasirəyə düşmək rüsvayçılığından da xilas etdi.

Bu müharibədəki qəhrəmanlıqlarına görə Mehmandarova 1915-ci ildə tam artilleriya generalı (general-leytenantdan sonra ən yüksək rütbə) rütbəsi verildi.

... 1917-ci Fevral inqilabından sonra ordudakı bolşevikləşmə və hərcmərcli-

yin çoxalmasını görən S. Mehmandarov istefa verərək vətənə dönür. 1918-ci ildə Mudros sülhündən sonra Türk qoşunları Azərbaycandan çıxarıldı. Azərbaycanın müstəqilliyini qorumaq üçün Hərbi Nazirliyin yaradılması zərurəti meydana çıxdı. 1918-ci ilin dekabr ayında Mehmandarov Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin hərbi naziri təyin edilir.

Azərbaycanda milli ordu yaradılması Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün qorunması üçün atılan zəruri addım idi. Milli kadrların hazırlanmasına xüsusi diqqət yetirən S. Mehmandarovun səyi ilə əsası Türk qoşunlarının Azərbaycanda olduğu vaxt Gəncədə qoyulan Podpraporşiklər məktəbi Praporşiklər məktəbinə çevrildi. 1919-cu ilin sonunda Hərbiyyə məktəbi, İstehkamçılar məktəbi, Hərbi dəmiryolçular məktəbi və Hərbi feldşer məktəbi də açıldı.

S. Mehmandarov orduda nizam-intizamın gücləndirilməsinə xüsusi diqqət

S. Mehmandarov Azərbaycan xalq Cümhuriyyəti ordusu quruculuğunun memarı idi. Ordunun milli zəmində qurulması hərbi nazirin izlədiyi əsas xətt idi. Mehmandarov orduda rəsmi dilin Azərbaycan dili olduğunu elan edərək azərbaycanlı döyüşçülərin Qurani-Kərimin altından keçərək vətənə sədaqət andı içmələrini vacib saydı, əsgərlərin marşları Azərbaycan dilində oxumasını tələb etdi, milli və tarixi rəmzləri özündə əks etdirən döyüş bayraqlarının və geyim formalarının layihələrini təsdiq etdi.

yetirirdi. Az qala ictimai bir bəlaya çevrilən, bu gün də davam edən bir məsələ ilə bağlı o belə deyirdi: “Hərbi xidmətə yalnız rüşvət verib, canlarını qurtara bilməyən” şəxslər cəlb olunurlar və buna görə də qoşun hissələrində bir nəfər də olsun imkanlı adamın övladı yoxdur. Hərbi mükəlləfiyyətin əsas ağırlığı kəsiblərin üzərinə düşür... İndi isə qoşun düzəltməyi öz öhdəmə götürmüşəm və cəmi vətəndaşları – istər fəqir, istər dövlətli əsgərliyə çağırıram.

S. Mehmandarov Azərbaycan xalq Cümhuriyyəti ordusu quruculuğunun memarı idi. Ordunun milli zəmində qurulması hərbi nazirin izlədiyi əsas xətt idi. Mehmandarov orduda rəsmi dilin Azərbaycan dili olduğunu elan edərək azərbaycanlı döyüşçülərin Qurani-Kərimin altından keçərək vətənə sədaqət andı içmələrini vacib saydı, əsgərlərin marşları Azərbaycan dilində oxumasını tələb etdi, milli və tarixi rəmzləri özündə əks etdirən döyüş bayraqlarının və geyim formalarının layihələrini təsdiq etdi.

... 1920-ci ilin Novruz bayramı günlərində erməni silahlı qüvvələri gecəyarı eyni vaxtda Şuşa, Xankəndi, Xocalı və Tərtərdə yerləşən Azərbaycan ordusunun bölmələrinə hücum etsələr də təşəbbüsü əllərinə ala bilmədilər. I piyada diviziyasının komandiri Cavad bəy Şixlinski erməni silahlıların Əsgəran qalasına hücumundan sonra Nazirlər Şura-

sına göndərdiyi teleqramda yazırdı: “Əsgəran qalasının bir hissəsini hələ də əllərində saxlayırlar... ya başımızı verəcəyik, ya da Əsgəranı qoruyacağıq.”

Qarabağ müharibəsində Azərbaycan ordusu ən ağır və şərəfli sınaqdan çıxdı. Müharibənin elə ilk günlərindən hərbi nazir S. Mehmandarov qərb bölgəsinə gələrək bölgənin müdafiəsi və qüvvələrin Qarabağa səfərbər edilməsi ilə məşğul oldu.

Aprelin ortalarında Azərbaycan ordusu cəngi sədaları altında tarixi düşmənin üzərində tarixi qələbəsini qazandı. Qarabağda Azərbaycanın dövlət suverenliyi bərpa olundu. O tarixi qələbədən sonra 20 ildir yenidən Azərbaycan ordusunun “Cəngi” sədaları altında Şuşaya daxil olmasının həsrətindəyik.

Bu döyüş Mehmandarovun son döyüşü oldu. Bu döyüş Qarabağ səmasında süzən qartalın qıy vuraraq ovunun üstünə son dəfə şığıması idi...

Az sonra Azərbaycan rus-bolşevik ordusu tərəfindən işğal olundu. Əsas hərbi qüvvələrin Zəngəzur və Qarabağda olmasına görə XI Ordu demək olar ki, müqavimətsiz Bakıya daxil oldu.

Gəncə qiyamı yatırıldıqdan sonra həbs olunanlar arasında hərbi nazir general Mehmandarov və onun müavini general Ə. Şixlinski də var idi.

Və bolşeviklər bu generallara küçə süpürtdürürdülər.

Göldəki üç balıq

Bir gölməçədə üç balıq vardı. Balıqçılar o gölün yanından keçərkən bunları gördülər. Tez tor gətirmək üçün oradan ayrıldılar. Göldəki balıqlar bunu başa düşdülər. Onlardan ən ağıllı olanı tələsik yola düzəldi, uzaq yerlərə doğru üzüməyə başladı. Yol çox uzun və əziyyətli idi. Amma artıq əziyyət geridə qalmış, balıq da rahatlığa qovuşmuşdu. İndi o, sahili görünməyən böyük dənizdə tam bir hürriyyət içində idi.

O biri tərəfdə isə, balıqçılar torlarını gətirib gələndə yarım ağıllı balıq tələşəndi. Keyfi pozulmuşdu. Dedi ki:

“- Yazıqlar olsun, niyə o ağıl sahibinə yoldaş olmadım! O indi dənizə çatmış, dərddən-kədərdən qurtulmuşdur. Doğrudur, heç danışmadan yola düşdü, amma mən də ona tabe olmalı idim. Artıq iş-ışdən keçib, sonrakı peşmanlığın faydası yoxdur. Mən də başımın çarəsinə baxmalıyam. Yaxşısı budur özümü ölülyə vurum. Suyun üstünə ölü kimi uzanıb özümü suyun axarına buraxım. Bir saman çöpü kimi davranım.”

Balıq fikirləşdiyi kimi etdi. Su onu o yan-bu yana çırpırdı. Balıqçılar çox üzüldülər, dedilər ki:

“- Heyf, ən yaxşı balıq ölüb.”

Balıq bunu eşidib çox sevindi. O anda balıqçılardan biri onu tutub;

“- Yazıq ölüb” deyərək yerə atdı. Balıq yavaşca tullanaraq suya girdi və qurtuldu.

Üçüncü balıq isə, canını qurtarmaq üçün o tərəf-bu tərəfə qaçdı. Balıqçılar tor atıb onu tutdular. Sonu tava içində atəşə yoldaş olmaq oldu. Atəşdə yandığıca Ağıl ona:

“- Səni heç qorxudan biri olmamışdı?” deyirdi.

Kafirlər dəstə-dəstə Cəhənnəmə sürüklənəcəklər. Nəhayət, ora catınca onun qapıları açılacaq və cəhənnəm gözətçiləri onlara deyəcəklər: “Məgər sizə öz içinizdən Rəbbinizin ayələrini oxuyan, sizi bu gününüzdə qovuşacağınızla qorxudan peyğəmbərlər gəlməmişdi? Onlar isə: Bəli(gəlmişdi), lakin əzab sözü (əzab hökmü biz) kafirlər barəsində vacib oldu! – deyər cavab verəcəklər. (əz-Zumər 71)

Onlar: “Əgər biz (peyğəmbərlərin öyüd-nəsihətinə) qulaq asıb aqlımızı başımıza yığsaydıq, cəhənnəm əhli içində olmazdıq! – deyəcək, Və beləcə öz günahlarını etiraf edəcəklər. Məhv olsun cəhənnəm əhli! (əl-Mülk 10-11).

Tövbə etməyən adam

Hə. Şueyb (ə.s) zamanında bir adam:

“- Allah məndə neçə-neçə eyiblər gördü, nə qədər

günahlar işlədim. Belə olmasına baxmayaraq mənə heç cəza vermir” dedi.

Allah təala Şueyb (ə.s)-a belə vəhy etdi:

“ - O adama bildir, onu neçə dəfə cəzalandırdım, amma xəbəri yoxdur. Qəlbi bütün sirlərə qarşı kor oldu. Qəlbi təmiz adam günahın təsirini tez anlayar və ağlayıb-sızlanmağa “Aman, ya Rəbbim! deməyə başlayar. Qəlbi qara adamın isə tövbə etmək ağına belə gəlməz.”

Həz. Şueyb (ə.s) bu sözləri adama söyləyəndə, adam belə cavab verdi:

“ - Əgər məni cəzalandırıdın, bunun əlaməti nədir?”

Bunun eşidən Həz. Şueyb (ə.s) Allah təalaya:

“ - Ya Rəbbi”, deyə yalvardı “Bu adam əlamət istəyir.”

Allah təala belə buyurdu:

“ - Mən eyibləri örtənəm, sirləri söyləmərəm. Amma onu cəzalandırmış olduğumun bir əlaməti belədir: İbadət edir, ruhu isə bu ibadətdən heç zövq almır.”

İbadət edənin cəzası zövq ala bilməməkdirsə gör, ibadət etməyənin cəzası nədir!!! Günahına görə kədərlənib vicdan əzabı çəkməyin möminin əlaməti olduğunu Abdullah bin Məsud (r.a) nə gözəl ifadə edir: “Mömin adam günahlarını xəyalında o qədər böyüdür ki, sanki bir dağın atəyində oturmuş və o dağ başına çökəcək. Günaha düşkün adam isə günahlarını, burnunun üstünə qonmuş bir milçək kimi görür.”

Korların fil tərifi

Hindlilər camaata göstərmək üçün bir fili gətirib qaranlıq bir tövləyə bağladılar. Heyvanı görmək üçün o qaranlıq yerə xeyli adam topladı. Qaranlıqda hər kəs əlini filə toxundurmağa başladı. Birinin əlinə filin xortumu toxundu:

“ - Fil bir boruya bənzəyir” dedi.

Bir başqası filin qulağına toxundu:

“ - Fil, yelpik kimi bir heyvandır” dedi.

Filin ayağına toxunan üçüncü şəxs isə:

“ - Fil yoğun bir dirəyə bənzəyir” dedi.

Bir başqa adam da filin belinə toxunmuşdu. O da:

“ - Fil , taxt kimi bir şeydir” dedi.

Hər kəs filin harasına toxundusa ona görə izah etməyə başladı. Hər kəsin əlində bir şam olsaydı sözlərində ziddiyyət olmazdı.

Atalar “təşbehdə xəta olmaz” deyirlər. Filin böyüklüyünü islamiyyətin əzəmətinə bənzətsək bugünkü ixtilafları çox gözəl anlamaq bilərik. Bir yandan əxlaqi tərəfləri öyrənib, Quran əxlaq kitabıdır deyənlər, o biri yanda savaş ayələrini öyrənib islam cihaddan ibarətdir deyənlər, başqa bir tərəfdə isə elmə aid ayələri öyrənib. “mən elm adamıyam ibadət etməsəm də olar” deyənlər. Ən təhlükəlisi isə “Kitabın bir hissəsinə inanıb, digər qismini inkar etməkdir” Belə olanları

“Dünyada rüsvay olmaq, axirətdə isə ən şiddətli əzab gözləyir” (əl-Bəqərə 85).

İslamiyyət bir bütövdür, parçalanmaz.

“İnsan inandığı kimi yaşamayanda, yaşadığı kimi inanmağa başlayar. Bu da islama uymaq deyil, islamı özünə uydurmaqdır.”

FAİZSİZ BANKÇILIĞIN İŞ ÜSULU

Qeyd edək ki, Faizsiz maliyyə daha çox “Faizsiz Bankçılıq” (interest-free banking) kimi xarakterizə olunur. İlk dəfə olaraq da bu sistem 1963-66-cı illərdə Misir iqtisadçı alimi prof. Əhməd Nəcərin hazırladığı bank modeli əsasında elə həmin ölkədə də tətbiq edilmişdir.¹

Bu sistemin formalaşdırılmasında əsas məqsəd Yaxın və Orta Şərq, Cənub-Şərqi Asiya və Şimali Afrikanın müsəlman dövlətlərində yaşayan əhalinin yığımlarını (əmanətlərini) toplayaraq istehsalat cəlb etməkdən ibarətdir.

2008-ci ilin statistik göstəricilərinə görə dünya maliyyə sisteminə Faizsiz Bankçılıq üzrə aktivlərin ümumi həcmi 700 mlrd. ABŞ dollarına çatmışdır. Beynəlxalq araşdırma təşkilatı olan McKinsey&Co şirkətinin, “Dünya Faizsiz Bankçılığı rəqabəti 2007” hesabatının məlumatlarına əsasən ildə 33% artım sürəti ilə 2010-cu ildə Faizsiz Bankçılıq üzrə aktivlərin ümumi həcmi 1 trln. dollara çatacaqdır.

Qeyd edək ki, müasir dövrdə Faizsiz Bankçılıq ABŞ-dan tutmuş

Çinə kimi dünyanın müxtəlif inkişaf etmiş (İEO) və inkişaf etməkdə olan (İEOÖ) 73 ölkəsində 400-ə yaxın maliyyə qurumu tərəfindən həyata keçirilir. Bu ölkələr sırasında Böyük Britaniyanı, ABŞ-ı, Malayziyanı, İndoneziyanı, Türkiyəni, İranı, Körfəz ölkələrindən olan Səudiyyə Ərəbistanını, Bəhreyni, Küveyti və digərlərini göstərmək olar.

Faizsiz Bankçılıq son 50 ilə yaxın bir dövrdə meydana gəlib formalaşmasına baxmayaraq onu digər maliyyə qurumlarından fərqləndirən bir sıra üstün cəhətləri də vardır. Bunlara aşağıdakıları aid etmək olar:

1. Vəsaitlərin xeyir və zərərə ortaq olmaq şərti ilə verilməsi. Belə olduğu halda Faizsiz Banklardan vəsait alan müştərilər iqtisadi fəaliyyətlərində müfəlsəmə ilə və ya kredit qaytarmaq qabiliyyətini itirməklə qarşılaşdıqda onların götürdükləri vəsaitin üzərinə heç bir əlavə faiz tətbiq olunmur. Məsələn, 6 ay ərzində ödənilməsi nəzərdə tutulan 3000 manatlıq borcun gecikdirilməsinə görə müştəri 7-ci, 8-ci və digər aylarda bu məbləğə görə əlavə faiz ödəmir;

2. Faizsiz Banklardan maliyyə vəsaitinin alınmasının yeni işə başlamış və heç bir ilkin kapitala malik olmayan gənc sahibkarlar üçün əlverişli olması. Yəni, heç bir ilkin vəsaiti olmayan bir şəxs və ya şirkət sahibi öz layihə təklifini hazırlayaraq banka təqdim edir. Bank mütəxəssisləri də həmin layihəni qiymətləndirdikdən sonra ona vəsait verirlər. Belə olduğu halda bu müştərə işdə bank öz vəsaiti ilə borc alan tərəf isə öz bilik və bacarığı ilə təmsil olunur;

3. Sosial ödəmələrin olması. Qeyd edək ki, faizsiz bank sistemlərində digər ənənəvi banklardan fərqli olaraq sosial borclanma xətləri mövcuddur. Burada imkansız və zəruri vəsaitə ehtiyacı olan hər hansı bir şəxs banka borc üçün müraciət edir. Ona 1000 manat (bu rəqəm şərtidir) beş aylığına borc verilir. Həmin şəxs də aldığı borcu hissə-hissə, üzərinə heç bir faiz əlavə olunmadan banka ödəyir. Əgər, borc götürən şəxs aldığı vəsaiti qaytarmaq imkanına malik deyilsə onda, onun borcu bankın zəkat fondu (yığımlı) hesabına ödənilir;

4. İstehsalın inkişaf etdirilməsi. Faizsiz bank sistemində maliyyə vəsaitləri birbaşa olaraq emal, kənd təsərrüfatı, xidmət, ticarət və s. bu kimi sahələrdə fəaliyyət göstərən sahibkarlara təqdim olunur. Yəni, bu bank sistemində maliyyə vəsaiti cəmiyyətin istifadə edəcəyi məhsulların əldə olunmasına yönəldilir. Belə olduğu halda insanlar üçün lazım olan əmtəə və xidmət istehsal edilir ki, nəticədə həm iqtisadiyyatın dayanıqlı inkişafı təmin olunur həm də işsizlər zəruri iş yerləri ilə təmin olunurlar.

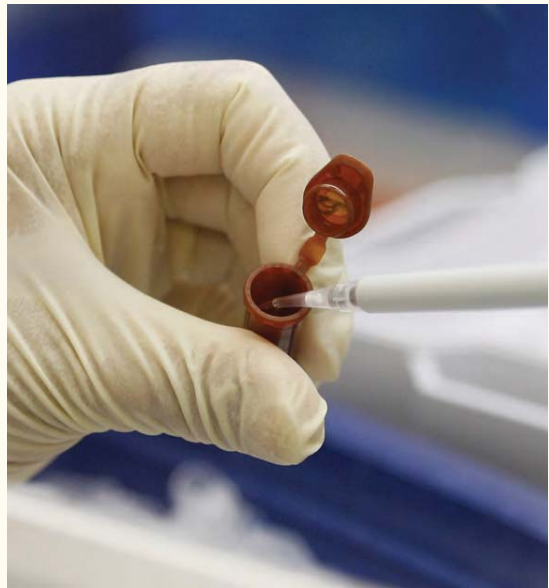
Ümumiyyətlə, faizsiz bankçılığın rolu, üstünlükləri və onun cəmiyyətə təqdim etdiyi xidmətlərin əhəmiyyətini bir kiçik məqalədə tam şəkildə əhatə etmək mümkün deyil. Burada yalnız bir neçəsini qeyd edərək gələcək məqalələrdə daha geniş məlumat yazmaq ümidilə kifayətlənirik.

*Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
“İqtisadi nəzəriyyə-2” kafedrasının tədqiqatçısı

¹ “İslam Düşüncəsində Ekonomi, Banka və Sigorta” prof. M.A.Zerka, prof. A.M.Neccar, İstanbul 2003, səh 26-28

DONUZ QRIPİNƏ QARŞI NƏ ETMƏLİ

Donuz qripinin törədiciyi olan virus həddən artıq təhlükəlidir. Avstriyalı mütəxəssis Adrian Qibbe A/H1N1 virusunun genetik xüsusiyyətlərinə görə elmi laboratoriyaların birində əldə edildiyini israr edir. Bir qrup elm adamı bu virusun ştampını çıxarmaq üçün çox ehtimal ki, uzun müddət çalışmışlar.

Irfan jurnalının keçən sayında demək olar ki, bu gün global problemə çevrilən donuz qripi haqda yazmışdıq. Bəs donuz qripindən necə qorunmaq olar? Budəfəki yazımız bu haqda olacaq.

Ümumiyyətlə gündəlik həyatda donuz əti ilə qidalanmamaq və donuzlarla təmasda olmamaq lazımdır. Donuz qripinin törədiciyi olan virus həddən artıq təhlükəlidir. Avstriyalı mütəxəssis Adrian Qibbe A/H1N1 virusunun genetik xüsusiyyətlərinə görə elmi laboratoriyaların birində əldə edildiyini israr edir. Bir qrup elm adamı bu virusun ştampını çıxarmaq üçün çox ehtimal ki, uzun müddət çalışmışlar. Görünür elmi sınaqlar donuzlar üzərində aparılıb. Və ehtimal ki, bu “elmi” çalışma daha bir

bakterioloji silahın yaranmasına yönəlmişdir, əlbəttə, insanların məhvi üçün.

Keçən əsrin 30-cu illərində virusoloqlar qripin törədiciyini təyin etmişdilər, halbuki o əsrlər boyu məlum idi. Bundan əvvəl bu yoluxucu xəstəliyin törənməsində cürbəcür başqa mikroorqanizmləri “günhakardırlar”. Fərqli viruslar tapıldıqca əlamətlərinə başqa-başqa adlar verməyə başladılar. İnsanlar tərəfindən aşkar olunmuş virusların ilk ştamp-ları “A0 A-sıfır) adını aldılar.

1940-cı ildə “B” qripi virusu kəşf edilmişdir.

1947-ci ildə “A1” və “C” qripləri virusları tapılmışdı.

1952-ci ildə “D” qripinin virusu kəşf olundu.

1957-ci ildə “A0” virusu “Sinqapur

qripi” adlanan “A2” virusunu əvəz etdi.

1968-ci ildə “A3” qripinin virusu – “Honkonq” qripi meydana çıxdı.

1977-ci ildə “A1” virusu “A3” virusu adı ilə öz varlığını davam etdirdi. Sonralar “H” və “N” hərfləri ilə indeksasiya tətbiq edərək, viruslara başqa adlar verməyə başladılar. Beləliklə “donuz” qripinin viruslarını A0 (H1N1) və yaxud A1 (H1N1) virusları ilə ifadə etməyə başladılar.

1981 ildə B03 ekspertlər komitəsi A0 (H1N1) və A1 (H1N1) “donuz” viruslarının H1N1 tipində birləşmələri haqqında qərar çıxardılar. “Maraqlı” vəziyyətdir – virus qripləri tüğyan edir, virusoloqlar isə virusları adlandırmaqla “ oynayırlar”.

Belə çətin vəziyyətdən çıxış varmı? Əlbəttə var!

Düşüncəli insan üçün ancaq bir yol var ki, o da Allahın göstərdiyi yoldur!

Unutmaq lazım deyil ki, Allah qadağaları bütün bəşər üçün və əbədi olaraq nazil etmişdir.

11 iyun 2009-cu il bəşəriyyət üçün qorxulu olan “donuz qripi”nə 6 səviyyədən ən yüksək təhlükəli 6 səviyyə verildi. Həmin gün “donuz qripi”nə dünyada 27700 insan tutulmuşdur ki, onlardan 141 nəfəri həyatını itirib. “Donuz qripi” artıq dünyanın 74 ölkəsində “gəzir”.

İnsanlardan heç kəs qadağan olunmuş ətlə qidalanmağın nəticəsində adamın başına nə gələ biləcəyini dərk etmir və dərk edə də bilməz. Hər bir insan üçün son dərəcə aydın olmalıdır ki - əgər Allah bir şeyi qadağan edirsə, demək bu qadağaya sözsüz riayət etmək lazımdır!

Düşüncəli insanın donuz ətindən hazırlanmış bir tikə buda, sosiskaya, kolbasaya görə həyatını təhlükə altına atması rəvadır mı?

Ey insanlar! Yaradanın əmrlərinə, qadağalarına riayət edin! Günahdan uzaq olun:

Təbəbbürlü olmayın.

Paxıl olmayın.

Qeybət etməyin.

İsraf etməyin.

Zina etməyin.

Qumar oynamayın.

Məstedici içkilər içməyin.

Narkotik maddələri qəbul etməyin.

Oğurluq etməyin.

Bir-birinizi öldürməyin.

Sadalananlar Rəbbimizin bizə olan əmrlərinin yalnız bir hissəsidir. Allahın bütün qanunlarını bilmək və öyrənmək üçün hər bir düşüncəli insana müqəddəs kitabları təkrar-təkrar oxumaq vacibdir.

Ey insanlar! Sizi Yaradanı xatırlayın! Hər bir şeyə görə Ona təşəkkür edin! Bu haqda Allah özü buyurur:

“Belə olduqda siz Məni xatırlayın ki, Mən də sizi yada salım! Mənə şükür edin, Məni danmayın!” (əl-Bəqərə,152)

Mütəxəssislər vəziyyətdən çıxışı və təsəllini onda görürlər ki, “peyvənd olunmuş” insanlar virusa yoluxmayacaqlar. Ola bilsin ki, bəzi insanlarda bu belə də olacaq. Ola bilər, “peyvənd olunmuş” insanların heç biri xəstəliyə yoluxmasın. Lakin bu, indiki vəziyyət üçün keçərlidir. Bəs kim zəmanət verər ki, “peyvənd olunmuş” insan gələcək dəfə baş verə bilən epidemiyada xəstəliyə yoluxmayacaq.

Steynbekin sufi baxışları və Azərbaycan Türk ədəbiyyatı

XX əsr Amerika ədəbiyyatının görkəmli nümayəndələrindən biri Con Steynbek (John Ernst Steynbek, 1902-1968) 1962-ci ildə “Həyəcanlarımızın qışı” və “Çarli ilə səyahət” romanlarına görə Nobel mükafatına layiq görüləndə onun yazar şan-şöhrəti öz ölkəsində artıq öləmişdi. Lakin onun dünyanın ən böyük mükafatını alması ədəbiyyat sahəsində böyük xidmətinə verilən düzgün qiymətin təzahürü idi. Böyük günahlarımızı və kədərimizi qələmə almaq yazarın borcudur. Axı yazar bunun üçün məsuliyyət daşıyır. Bundan əlavə bəşər oğlunun gücünü

qüdrətini, onun qəlbinin, ruhunun böyüklüyünü puça çıxmış ümidinin cəsə-rət, mərhəmət və sevgi uğrundağı fəda-karlığını göstərmək, vəsf etmək yazara həvalə olunmuşdur.

Son dövr Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığında tanınmış ədəbiyyatşünas alim, professor Qəzənfər Paşayevin qeyd etdiyi kimi “Con Steynbekin romanlarında, xüsusən də “Qəzəb salxımı”nda təqdim etdiyi fəlsəfi fikirlərində, simvollarla sufilikdən qədərincə bəhrələndiyi ilk dəfə məhz Müşfiq Babayev tərəfindən üzə çıxarılmışdır”

Onu da unutmaq olmaz ki, Amerika ədəbiyyatında sufi ideyalarının yayılması görkəmli Amerika filosofu və şairi R.V. Emersonun (1803-1882) adı ilə bağlıdır. Və Azərbaycan Türk tədqiqatçısı M. Babayevin bu haqda aşağıdakı qənaəti xüsusilə maraqlıdır: “R.V. Emersonun sufi əsərlərə rəğbəti Amerikada bu ideyaların yayılmasına rəvac vermişdir. Amerika poeziyasında ən gözəl şeirlərini ilahi varlığa, Allaha həsr edən, sufiliyin yorulmaz təbliğatçısı R.V. Emersonun “Park” adlı şeirinin bir bəndinin poetik tərcüməsində bunu aydınlığı ilə görmək mümkündür:

Tanrıdan ayrılı bilmirəm düzü,
O mənim qəlbimə hakim kəsilib.
Əksimə baxıram durub güzgüdə,
Gözümdən boylanır onun gözləri.

Xristian dünyasında, uzaq Amerikada R.V. Emerson kimi Con Steynbek də sufi

baxışlarını nəslərə yazdığı əsərlərdə özünəməxsus yazıçı təhkiyəsi ilə qələmə almışdır.

“Con Steynbek yaradıcılığı Azərbaycan ədəbiyyatı ilə müqayisəli kontekstdə” adlı çox dəyərli kitabını nəşr etdirən Müşfiq Babayevin araşdırması ciddi elmi axtarışların məcmusu kimi diqqəti cəlb edir. Müəllif haqlı olaraq belə bir mühakiməni irəli sürür: “Con Steynbek və onun dünya görüşünə mühüm təsir göstərmiş sufilik XX əsr Amerika ədəbiyyatına yeni bir rəng gətirmiş, yazıcının nəsr yaradıcılığının inkişafına, onun humanist fikirlərinin təşəkkülünə səbəb olmuşdur.”

Ortaya belə bir sual çıxır. Bəs Steynbekin sufi baxışları necə yaranmışdır? Bu haqda kitab müəllifi yazır” Con Steynbek

(1875-1961), mifoloq alim Jozef Kempb Elin (1904-1987) tədqiqatları ilə tanışlıq onun yaradıcılığına sufi baxışların nə dərəcədə təsir etdiyini bir daha təsdiq edə bilər.

“Aparılmış tədqiqatlar sübut edir ki, sufilik və şərqdəki panteist fikirlərin “marşrutu” Amerikaya Avropadan keçmişdir.” yazan kitab müəllifi Rolf Valdo Emersonun ardıcılıqları və məsləkdaşları Vilyam Ronnsvil Alger və Ceyms Frimən Klarkin Şərq ədəbi mühitinə yaxından bələd olduğunu göstərmişdir. Və belə bir məntiqi nəticəyə gəlmişdir ki, onlar öz dövrünün ümumi mənzərəsinə qiymət vermək üçün sufilikdən bəhrələnməyi məqsəduyğun hesab etmişlər. Və adı yuxarıda qeyd olunan V.R. Alger və C.F. Klark 19-cu yüzilliyin ortalarından

“Con Steynbek yaradıcılığı Azərbaycan ədəbiyyatı ilə müqayisəli kontekstdə” adlı çox dəyərli kitabını nəşr etdirən Müşfiq Babayevin araşdırması ciddi elmi axtarışların məcmusu kimi diqqəti cəlb edir. Müəllif haqlı olaraq belə bir mühakiməni irəli sürür: “Con Steynbek və onun dünya görüşünə mühüm təsir göstərmiş sufilik XX əsr Amerika ədəbiyyatına yeni bir rəng gətirmiş, yazıcının nəsr yaradıcılığının inkişafına, onun humanist fikirlərinin təşəkkülünə səbəb olmuşdur.”

sufi filosofların əsərləri ilə tanış olmasa da, xristian dünyasında sufi baxışları sistemli olaraq ifadə etmiş San Juan De Kruzun (məşhur ispan filosofu və şairi – E.Ə.) yaradıcılığına yaxından bələd olmuşdur.”

Lakin bu sıraya digər tanınmış yazıçı və alimlərin adlarını və əsərlərini də əlavə etmək olar. Sufi ideyalarını məşhur sələfi Emersondan, eləcə də islam dininə, Şərq xalqlarının tarixinə və psixologiyasına yaxından bələd olan Avropanın tanınmış psixoloqu Kral Qustan Yunq

başlayaraq Devid Şea və Antoni Troyerin fransızcaya çevirdiyi “Dəbistan”, S.Tola-kın “Sufilik və panteistik teosofiya” tərcümələrini Amerikada ilk dəfə nəşr etməsi Amerika transsendentalizminə xüsusilə güclü təsir göstərmişdir. Transsendentalist yazıçı kimi şöhrət qazanmış Con Steynbekin sufi baxışlarının öyrənilməsi Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığı üçün nə qədər yeni görünə də, onun tarixi bağlılığı haqqında yazılan hər söz ədəbi əlaqələr tariximizin zənginliyinə dəlalət edir.

Dostluq

Müharibənin ən qanlı günlərindən biri idi. Əsgər ən yaxşı dostunun bir az irəlində qanlar içində yerə yıxıldığını gördü. Hər tərəfdən güllə yağışı yağdı. Əsgər komandirin yanına qaçdı:

- Komandir, qaçıb dostumu alıb gələ bilərəm? Komandir tərs-tərs ona baxdı. Sanki “dəli olmusan?” deyirdi.

- Getməyə dəyərmə? Dostun dəlik-deşik olub. Böyük ehtimalla ölmüşdür. Öz həyatını da təhlükəyə atma. Əsgər təkid etdi.

Komandir:

- Yaxşı, get, -dedi. Əsgər o qorxunc güllə yağışının altında özünü dostuna yetişdi. Onu çiyninə aldı, qaça-qaça geri qayıtdı. Birlikdə səngərin içinə yuvarlandılar.

Komandir, qanlar içindəki əsgəri müayinə etdi. Sonra onu səngərə daşıyan dostuna baxdı:

- Sənə həyatını təhlükəyə atma, dəyməz demişdim. Bax haqlı çıxdım. Artıq ölüb.

Əsgər hıçqıraraq:

- Deydi, komandir! -dedi. Yenə də deydi, çünki yanına çatanda sağ idi. Onun son sözlərini duymaq dünyaya dəyərdi mənim üçün. Son sözünü bilirsinizmi nə oldu?

“Gələcəyini bilirdim, gələcəyini bilirdim!...”

Sürpriz

Evin qapısı döyüldükdə, yaşlı qadın taqətdən düşmüş ayaqlarıyla salona doğru irəlilədi. Gələnlər oğlunun əsgər yoldaşları idi.

Hər ikisi də əlini öpdükdən sonra, uzun boylu olanı:

- Çox vaxtımız yoxdur ana, dedi. Yarım saat icazə alıb xeyir duanı almaq istədik.

Qadın böyük bir təlaşla:

- Olmaz elə şey, -dedi, sonra sözünə davam etdi:

- Sizə süfrə açmadan burdan addınızı atmağa qoymaram.

Yaşlı qadın, bu sözləri həyat yoldaşının və oğlunun sağlığındakı günlərdən qalan adətiylə söyləmiş, ancaq işin sonunu düşünməmişdi.

- Yaxşı, ana! -deyə cavab

verdilər. Qarnımız toxudur, amma adama iki yumurta bişirsən yeyərik.

Gənc əsgər belə deyərək qadına zəhmət verməmək istəmiş və bağçada gəzən toyuqları görüb işi ən asan şəkildə həll etmək istəmişdi. Halbuki toyuqların son günlərdə cəmi iki yumurta yumurtladığından və evdə də başqa bir şey olmadığından xəbərsizdi.

Yaşlı qadın mətbəxə doğru gedərkən, indi yan otaqda oturan gənclərlə birlikdə əsgərlik edərkən şəhid olan oğlunu düşünürdü. O da dostları kimi yumurtanı çox sevərdi. Üstəlik tavada bişməsinə çox arzulayırdı.

Qadın, titrək əlləriylə yumurtaları qırmağa çalışarkən qeyri-ixtiyari hüznələnir və qonaqlarına kasıblığını hiss etdirməməyə çalışırdı. Bəs uşaqlar iki yumurta istədikləri halda boşqablarında sadəcə bir yumurta gördükləri zaman necə olacaqdı?

Düşünməkdən bir şey çıxmazdı. Acizliyin verdiyi təvəkküllə yumurtaları alıb sındırdıqda nurlu üzü sevinc göz yaşları ilə ıslandı.

Hər iki yumurta da cüt sarılı çıxmışdı.

Bəxşiş

Yaşlı adam əlini salıb gəncin cibinə nə isə qoyduğu zaman:

- Allah səndən razı olsun övladım, -dedi. Bu ixtiyarı yenidən doğulmuş kimi sevindirdin. Bu kiçik hədiyyəmi alsan bir az da sevindirəcəksən. Gənc adam etdiyi yaxşılığın xoş qarşılanacağını daha işin başındaykən bilirdi. Yol kənarında ağlayan dörd-beş yaşlarındakı uşağın itdiyini anlamış və onun hardan gəldiyini öyrəndikdən sonra bir taksiyə minib evinə

gətirmişdi. Ancaq gənc axtardığı evi tapdıqda xəyal qırıqlığına uğramışdı. Yol boyu gözləri önündə canlandığı həyatı hovuzlu, peyk antenalı villa yerinə qarşısına uçuksökük bir daxma çıxmışdı. Üstəlik qapını da uşaqların babası açmış və nəvəsinə həsrətlə sarıldığından sonra gəncə təşəkkür edərək cibinə bir neşə qəpik qoymuşdu.

Gənc adam söhbət əsnasında uşağın ana və atasının qəzada vəfat etdiyini öyrənmiş və yaşlı adamın bir ara ağlamasını fürsət bilərək əliylə cibini yoxlamışdı. Bir neçə xırda pul. Evin halına baxsaq, yaşlı adam çox kasıbdı. Amma heç olmazsa taksi pulunu qarşılayacaq qədər bir bəxşiş verməli idi.

Gəncin böyük məbləğdə bir hədiyyə ilə "özünə gün ağlama" xəyalları yıxılmış və içində sarsıntı keçirməyə başlamışdı. Deməli, hədsiz dərəcədə xəsis bir qoca ilə qarşılaşmışdı və ona mütləq bir dərs verməli idi. Yaşlı adamın üzünə dik-dik baxaraq cibindəki xırda pulu ovcuna aldı və uşağın ayaqları altına fırladaraq:

- Get özünə oyuncaq al, balaca! -dedi. Beləcə comərdlik nədir öyrənmiş olarsa n.

Uşaq öyilib pulları topladıqda az qala gəncin gözləri hədəqəsində çıxaqadı.

Uşağın kiçik ovuclarında, dörd-beş qızıl parıldaırdı.

UNUDULMAYIB UNUDANLAR

Valideynlər ən gözəl anlarını övladlarına həsr etməyi özlərinə şərəf bilirlər. Gənclik qədər gözəl və yaşanılası olan bu anları kiçiklərin hay-küyü, ağlaması, gülməsi ilə, xəstə anlarında baş ucunda gecədən səhərə oyaq olaraq keçirmək həqiqətən böyük bir fədakarlıqdır. Bir çox ata-ana həyatlarını övladlarının həyatlarına qurban etdiyi üçün nə qədər əziyyətlərini çəksələr də bu, onların gözüne görünməz.

Amma bəzi analar da öz rahatlığını pozmamaq üçün ya övlad sahibi olmaq istəmir, ya da olan övlada elə baxır ki, baxmazsa ondan yaxşıdır. Bəzi üzdəni-raq valideynlər də dünyaya gətirdikləri uşaqlarını küçəyə belə ata bilirlər. Biz ayağımız yer tutana qədərki vaxtlarımızda valideynlərimizə etdiyimiz əziyyətləri elə o vaxtlarda unuduruq. Bəs valideyn olandan sonra necə, bizim bu əziyyətimizi unudan övladlarımızdan nəyə görə küsürük?

Özümüzü sərbəst idarə etdiyimiz anlarda da öz gözüməzə görünməyən əziyyətlərimiz səbəbilə də olsa onlara baş çəkirik. Amma təəssüf ki bir müddət sonra bizim bu işıqlı dünyaya gəlməyimizdə əsas əziyyəti çəkən valideynlərimizə heç

baş çəkmirik. Bəzi övladlar tənbellikdən, bəziləri də həyatın çətinliyi və məşəqqəti səbəbilə, valideynlərinə baş çəkmirlər. Sonralar isə bizi ata-anamızın sevinci edən Allah bizi də sevindirərək övlad qismət edir. Bütün insanlarda olduğu kimi övlad payının sevinci, böyüməsi, xəstəliyi və s. problem və rahatlığı bizi elə məşğul edir ki, valideynlərimizə az-az baş çəkirik. Bir də görürük ki biz valideynlərimizin yerini almış, onları əbədi həyata, hamımızın son dayanacağına yola salmışıq. Qəribədir həmişə övladlar valideynlərini unutsalar da valideyləri onları unutmur. Bu silsilə keçmişdən bəri belə davam edərək gəlmişdir. Bir Allah dostunun "Analar övladlarını doqquz ay bətnlərində, bir müddət qucaqlarında, ömür boyu da qəlblərində gəzdirər" sözü nə qədər də təsirlidir.

Bəs biz Allah Rəsulunun: "Cənnət anaların ayaqları altındadır" hədisi-şərifini eşitməmişikmi? Tək bu hədisi-şərif deyil, valideyn haqqında Rəsulullahın neçə-neçə mübarək kəlamı var.

Allahım! Bizi valideynlərinə qarşı hörmətkar, övladlarına qarşı da fədakar insan eylə! Amin!

Aşpazlıq sənətini də robotlar mənimsədi

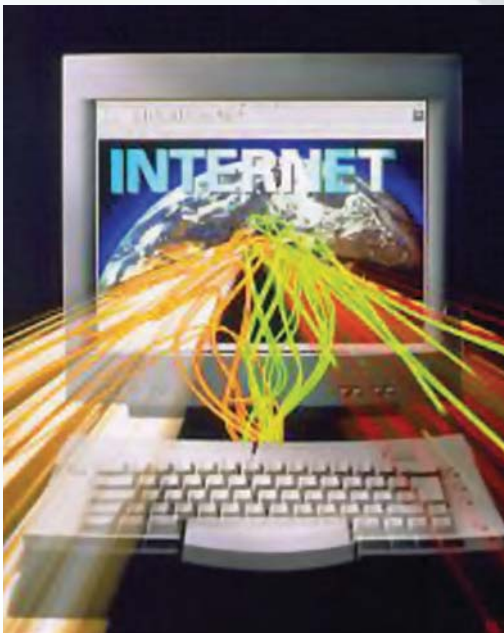
Yaponiya mühəndisləri öz qeyri-adi robotları ilə dünyanı təəccübləndirməkdə davam edirlər. Belə ki, daha bir qeyri-adi robot Yaponiyanın Naqoya şəhərində restoranların birində işə salınıb. Fua-Men adlı robot qabların yuyulması, ərzaqların doğranılması və xırda-
lanması kimi ikinci dərəcəli işlərlə yanaşı həmçinin baş aşpaz funksiyalarını yerinə yetirir və əsas yeməkləri hazırlayaraq onlara uyğun qəlyanaltı və içkilər seçir. Fua-Menin iş sürətinə gəldikdə isə dəmir aşpaz gün ərzində 80-ə yaxın kompleks nahar yeməyi hazırlamaq imkanına malikdir.

Robotun işlənilib hazırlanmasını həyata keçirən Aisei şirkəti qeyri-adi eksperiment təşkil edib. Belə ki, restoranın qonaqlarına iki variant yemək dadmaq təklif olunub, yeməklərdən birini insan, digərini isə Fua-Men hazırlamışdır. Tərtibatçıların sözlərinə görə, eksperimentdə iştirak etmiş restoran müştərilərindən heç biri peşəkar aşpaz və robot tərəfindən hazırlanmış yeməklərin dadında fərq hiss etməyiblər.

Aisei nümayəndələri qeyd edirlər ki, standart yeməklərin hazırlanmasında Fua-Menin tayı bərabəri yoxdur. Müştəri qeyri-adi yanaşma tələb edən zərif yemək sifariş etdikdə isə, bu zaman həmin sifarişi insan-aşpazın yerinə yetirməsi daha yaxşı olardı.

Aisei şirkətinin prezidenti Kenci Naqayanın sözlərinə görə, Fua-Menin əsas üstünlüyü iş sürəti, yemək reseptlərinə dəqiq riayət olunması, eləcə də ərzaqların doğranılması və qızardılmasında dəqiq hərəkətlərdən ibarətdir.

Saniyədə 230 trilyon əməliyyat yerinə yetirən superkompyuter

Bu yaxınlarda Şanxayda dünyanın ən sürətli superkompyuterinin təqdimatı olub. Yeni superkompyuter saniyədə 230 trilyon əməliyyat yerinə yetirmək imkanına malikdir.

Onun adı Çin dilindən tərcümədə "Sehrli kub" mənasını verir. "Sehrli kubun" işlənilib hazırlanması ilə məşğul olan Şuquan şirkətindən bildiriblər ki, 2010-cu ilin sonuna kimi saniyədə 1000 trilyon əməliyyat yerinə yetirmək imkanına malik "Şuquan-6000" superkompyuteri işıq üzü gürecək.

Bununla da Çin ABŞ-dan sonra tam müstəqil şəkildə bu cür güclü superkompyuter işləyib hazırlaya bilən ikinci ölkəyə çevrilib.

ELM KƏNDİN BİLMƏKDİR

Yunus Əmrə

Elm elm bilməkdir
Elm kəndin bilməkdir.
Sən kəndini bilməzsən
Ya necə oxumaqdır?

Oxumaqdan murad nə?
Kişi, Haqqı bilməkdir.
Çün oxudun bilməzsən
Ha bir quru əməkdir.

Oxudum bildim demə
Çox tət qıldım demə
Əgər Haqq bilməz isən
Əbəs yerə gəlməkdir.

Dörd kitabın mənası
Bəllidir bir əlifdə
Sən əlif bilməzsən
Bu necə oxumaqdır?

İyirmi doqquz heca
Oxursun ucdan uca
Sən əlif dersin hoca
Mənası nə deməkdir?

Yunus Əmrə der hoca
Gərəkse bin var həccə
Həpisindən iyicə
Bir könülə girməkdir.

